ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси
Марказий Қўмитасининг рўзномаси

1991 йил 10 сентябрь
СЕШАНБА
№ 176 (5.219).
БАҲОСИ 8 ТИЙИН

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ◆ Ҳафтада беш марта чоп этилади

ҚАШҚАДАРЁ ХАБАРЛАРИ

ЧЕВАРЛАР БАҲСИ

Вилоятда пахта йиғим-терими мавсуми ҳамма жойда оммавий тус олмоқда. Айниқса, чеварлар баҳси қизитилаётир. Кўпчиликка ўрнак кўрсатаётган чаққон қўллар ҳозирдаёқ маълум бўлишаяпти. Ғузор районидаги Ленин номли давлат хўжалигидан Ҳамида Уватова ҳар куни 200 килограммга етказиб пахта термоқда. Унинг ҳозирга қадар уйган хирмони бир тоннадан ошди. Шу хўжаликдан Саодат Ҳолиқулова ҳам ҳамкасбларига ибрат бўлмоқда.

Карл Маркс номли давлат хўжалигида эса онлавий теримчилар сафи кенгаймоқда. Зулайхо Эрназарова онласи бугунгача олти тонналик хирмон уйди. Улар кунига 300 килограммдан ошириб дур тўкишмоқда. Шунингдек, моҳир теримчи Меҳри Бобоназарова ҳар куни хирмонга 200—240 килограммдан оқ олтин бўшатиб, ўзаро беллашувда илғорлик қилаяпти.

МАРРА ЭГАЛЛАНДИ

Баҳористон районидаги 35-давлат хўжалигида бир йўла иккита жамоа пахта тайёрлаш йиллик режасини бажарди. Абдуҳаким Тўраназаров бошлиқ бригада аъзолари 25 гектар майдонда мўл ҳосил етиштирдилар. Йиғим-терим илғорлар қаторида бошланиб, қисқа фурсат ичида давлатга 35 тонна ўрнига 40 тонна хом ашё топширилди. Ҳосилдорлик гектар бошига 17 центнердан тушди. Худойқул Ёмғиров бошлиқ бригада чўлқуварлари ҳам 25 гектар майдондан 47 тонна ўрнига 50 тонна сифатли дурдона йиғиштириб олдилар. Ҳар гектар ердан 19 центнердан хирмон кўтарилди.

Зафар марраси эгалланишида механик-ҳайдовчиларнинг улушлари катта. Чунки тайёрланган оқ олтиннинг деярли ҳаммаси зангори кемалар бункеридан тўкилди. Муҳиддин Самадов, Ҳазрат Хушмуродов, Ҳамро Жумаев каби механизаторлар айниқса ўрнак кўрсатишаяпти. Хўжаликнинг бошқа жамоалари ҳам зафар манзили томон дадил интилмоқдалар.

БУНКЕРЛАР БАРАКАСИ

Ғузор районидаги Куйбишев номли давлат хўжалиги механизаторлари Қашқадарё вилоятида биринчилардан бўлиб пахта йиғим-теримига киришдилар. Ҳозирча 15 та зангори кема ишлатилмоқда. Кейинроқ уларнинг сони 40 тага етказилади. Хўжаликда жами 1760 гектар майдондаги ғўзаларнинг барги дориланди. Ана шунча ердаги ҳосил машиналар ёрдамида саранжомлаб олинади. Бу йилги хирмоннинг 80 фоизини ташкил этади.

Айни пайтда терим машиналари уч гуруҳга бўлинган. Механик-ҳайдовчилар Султон Бозоров, Мурод Холбоев, Турди Бозоров бошлиқ бригадаларнинг пайкалларида оқ олтин термоқдалар. Ҳар бир механизаторга терган бир тонна пахтаси эвазига 25—30 сўмдан ҳақ тўланмоқда.

Вилоятнинг Ғузор, Баҳористон, Қамаши районларида ҳам машина терими қизғин бошлаб юборилди.

И. АМИРҚУЛОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Сирдарё районидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалигида пахта йиғим-терими қизғин бошлаб юборилди. Тиркаш Ражабов бошлиқ бригада аъзолари мавсумга биринчилар қаторида киришдилар. Жамоа 50 гектар майдонда мўл ҳосил етиштирди. Ҳар гектар ердан 30 центнер ўрнига 35 центнердан оқ олтин саранжомлаш мўлжалланган. Кўпмингкилограммчилар хирмонга барака киритмоқдалар.

СУРАТЛАРДА: 1. Моҳир теримчилар Ҳайитгул Обидова ва Ёқутой Эргашева. Бултур ҳар қайсиси 10 тоннадан дур терган чеварларнинг бу йилги ниятлари ҳам чакки эмас. 2. Дала юлдузи Умриниссо Дармонова.

А. ҚЎЧИЕВ олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДА СУҲБАТ

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов 8 сентябрда Араб дунёсининг энг нуфузли рўзномаси «Ашшарқ Ал-авсат» Бош муҳаррири Осман ал-омейрани унинг илтимосига кўра қабул қилди ва унинг бир неча саволларига жавоб берди.

И. А. Каримов меҳмонга Ўзбекистон давлат мустақиллиги эълон қилиниши муносабати билан республика олдида турган вазифалар ҳақида гапириб берди.

Суҳбат чоғида фақат қардош республикалар билангина эмас, ҳамкорлик қилишдан манфаатдор бўлган барча хорижий мамлакатлар билан ҳам бевосита шартномалар тузиш имконияти пайдо бўлганлиги қайд этилди. Биз бундай манфаатли ҳамкорликни шу йилнинг август ойи ўрталаридаёқ, Ўзбекистон ҳукумат делегациясининг Ҳиндистон Республикасига қилган сафари пайтида бошлаб юборган эдик, деди И. А. Каримов.

Осман ал-омейра ўз саволларига муфассал жавоб олгани, қизиқарли суҳбати учун Ўзбекистон Президентига миннатдорчилик билдирди.

Ўзбекистон Президенти матбуот шўъбаси.

ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИ ПАРЛАМЕНТИ МИЛЛАТ ВАКИЛЛАРИГА
ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИ РАИСИ КАРИМОВ ИСЛОМ АБДУҒАНИ ЎҒЛИ ЖАНОБИ ОЛИЙЛАРИГА

Муҳтарам парламент аъзолари!

Муҳтарам раис жаноблари!

Она юрт, бобо замин Туркистоннинг кўкрагига мустақиллик ва озодлик шамоли текканлиги, бу тарихий воқеа жумҳурият парламенти миллат вакилларининг овози билан қонунийлаштирилганини эшитиб бошимиз осмонга етди! Биз бекорга оллоҳнинг уйи жойлашган Саудия Арабистонига, Маккайи Мукаррама ва Мадинаю Мунавварага келиб қолганимиз йўқ! Бунинг ҳаммаси энг аввало худонинг иродаси, қолаверса, оллоҳга яқин ва муътабар жойларда тоат-ибодат қилиб, сидқидилдан яратгандан сўрасак илтижоларимиз ижобат бўлади, юртимиз озод ва обод бўлади дея астойдил ишонганмиз! Оллоҳга минг бора шукурлар бўлсинким, неча ўн йиллик орзуларимиз амалга ошди!

Ватан ва миллат равнақи йўлида қилинаётган барча қутлуғ ишларга тилакдошмиз! Ишончимиз комилки, Ўзбекистон жумҳурияти халқи жаҳоннинг энг етук ва маърифатли халқлари қаторидан ўрин олади!

Бу борада биз хориждаги ватандошлар, жигарларингиз қўлимиздан келган барча ишларга тайёрмиз!

Она халқимга қалбим тўридан энг эзгу тилакларимни йўллар эканман, барчангизга сиҳат-саломатлик ва ҳаётингизда бул каби саодатли дақиқалар доимо ёр бўлишини тилайман.

Камоли эҳтиром ила:

Зуҳриддин Мирза Обид ТУРКИСТОНИЙ, «Зуҳур клиник» фирмаси Президенти,

Саудия Арабистони.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ МИЛЛИЙ БАНКИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

«Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунига мувофиқ, халқаро иқтисодий муносабатлар соҳасида мустақил сиёсатни рўёбга чиқариш, ташқи иқтисодий фаолиятга хизмат кўрсатишни таъминлаш ва унинг самарадорлигини ошириш, республиканинг валюта маблағларини жамлаш ва улардан аниқ мақсадни кўзлаб фойдаланиш мақсадларида:

1. Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ташкил этилсин.

2. Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ўзининг бошқа банклар билан ўзаро муносабатларини шартномавий асосда қуриши, чет эл валютасидаги операцияларни эса «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг 17-моддасига мувофиқ амалга ошириши белгилаб қўйилсин.

3. Шу нарса белгилаб қўйилсинки, Ўзбекистон Республикасидаги юридик шахслар ва фуқароларнинг валюта маблағлари ташқи иқтисодий фаолият миллий банкида, республика ҳудудида ишловчи бошқа ваколатли банкларда сақланади.

Республиканинг юридик шахслар ва фуқаролари 1991 йил 1 ноябригача ўзларининг валюта маблағларини ана шу банклар ҳисобига ўтказсинлар.

Республика ҳудудидан ташқарида валюта ҳисоблари фақат Ўзбекистон Республикаси давлат банкининг рухсати билангина очилади.

4. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси:

Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий фаолият миллий банкининг Низом ва заҳира жамғармаларини ташкил этиш, моддий-техника базасини вужудга келтириш ва мустаҳкамлаш, уни юқори малакали мутахассислар билан таъминлаш тадбирларини кўрсин;

Бир ой муддат ичида ташқи иқтисодий фаолият миллий банкининг Низомини ишлаб чиқсин ва тасдиқласин ҳамда ушбу фармондан келиб чиқадиган «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги таклифларни тайёрласин.

5. Ўзбекистон Республикаси Давлат банки Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий фаолият миллий банкига ўз ишларини ташкил этишда амалий ёрдам берсин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 7 сентябрь.

ДОРИВОРНИ СИФАТЛИ ТАЙЁРЛАШ

ҒЎЗА БАРГИ ЯХШИ ТЎКИЛИШИГА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

Республикамиз пахтакорлари бу йил катта қийинчиликларга қарамасдан мўл ҳосил етиштирдилар. Об-ҳавошуносларнинг ҳисоб-китобларига кўра сентябрнинг учинчи ўн кунлигида ҳарорат жуда пасайиб кетиши кутилмоқда. Шу боисдан ғўза баргини тўктириш учун дорилашни қисқа муддатларда ўтказиш ва уни ҳаво совигунга қадар тугаллаш жуда муҳимдир. Экиннинг биологик ҳолатига қараб кимёвий ишлов бериш вақтини тўғри танлаш янада катта аҳамиятга молик.

Бугунги кунда хўжаликларда хлорат магний, хлорат-хлорид кальций, УДМ хилидаги, айримларида эса «Дропп» ва «Сиҳат» дориворлари мавжуд. Хлорат магний «қаттиқ» бўлиб, миқдори оширилган тақдирда етилмаган кўсакларни қуритиб юборади. Натижада ҳосилдорлик камайишига, тола сифати ва чигитнинг ёғлилиги пасайишига олиб келади.

УДМ билан дорилаш ўсимликнинг барча физиологик жараёнларини кучайтиради. Доривор таркибига минераллар қўшиш озуқаларни барглардан кўсакларга жадал йўналтиришга хизмат қилади. Бундай дориворларнинг юмшоқ таъсир этиши оқибатида барглар тўкилиши 12 суткадан сўнг рўй беради, ғўзанинг ўсиш фаолияти тўхтайди, ҳосилдорлик, тола сифати ва чигит ёғлилиги яхшиланади.

Ғўза баргини тўктириш учун УДМнинг барча зарур қисмлари бўлганда бир хил таркибдаги аралашма олиш мумкин. Самолёт ва ер усти пуркаш техникасини тўхтовсиз таъминлаб туриш учун уларни хўжаликларнинг ҳар қайси бўлимида иш куни мобайнида етадиган миқдорда тайёрлаш мақсадга мувофиқ. УДМ хилидаги дориворларнинг физиқ-кимёвий хусусиятларини ўрганиш шуни кўрсатдики, уларга сув аралаштирилса деярли билинмайди. Бундай аралашмаларни тайёрлашда ва ишлатишда хўжаликларда мавжуд оддий хандақлардан, ускуналардан фойдаланиш мумкин. Жиззах вилоятининг Зомин ва Зарбдор районларидаги давлат хўжаликларида бетон ариқларни бунга яхши мослаштиришган. Уларда УДМ-1 ва УДМ-2 дориворлари аралашмасини тайёрлаш қулайдир.

УДМ-1 дориворини тайёрлаш учун сув тўла хандаққа белгиланган миқдорда аммофос солиниб, камида бир соат мобайнида насос билан яхшилаб аралаштириб турилади. Сўнгра у тешиклари 3—5 миллиметр бўлган сим тўр орқали, асосий хандаққа ўтказилади. Олинган аралашма ишлатилишидан аввал унга белгиланган миқдорда хлорат магний қўшилади, бошқа қисмлар, масалан, сувда яхши эрийдиган апатит ёки нитроаммофос аралаштирилади.

УДМ-2, УДМ-4 дориворларини тайёрлаш учун сув тўла хандаққа белгиланган миқдорда хлорат магний солиниб, қисмлар тўлиқ эригунга қадар яхшилаб аралаштирилиши керак.

Ўзбекистон Фанлар академиясининг кимё институтида кам заҳарли, самарали дориворлар яратиш бўйича тадқиқотлар ривожлантирилиб, «Сиҳат» доривори кашф қилинди. У барча пахтакор минтақаларда давлат синовидан ўтди ва 1988 йилда давлат кимё комиссияси томонидан ўрта толали ва ингичка толали нав ғўзаларни дорилаш учун кенг қўлланишга тавсия этилди. «Сиҳат» оқ кристал қўшилма бўлиб, (100 литр сувга 215 килограмм) доривор яхши аралашади.

«Сиҳат» ўз хусусиятларига кўра хлорат магнийга қараганда икки баравар оз заҳарлидир. Ўрта толали нав ғўзаларга гектарига 10—14, ингичка толалиларга эса 13—16 килограмм доривор

Маслаҳат

ишлатилиши тавсия этилади. У С-4880 нав ўрта толали, Ашхобод-25, Термиз-14 каби ингичка толали ва бошқа хил ғўзалар баргининг 80 фоиздан зиёди тўкилишини таъминлайди. Доривор қуйидагича тайёрланади: идишга белгиланган миқдорда дори солиниб, кераклича сув қуйилади ва яхшилаб аралаштирилади. Уни ўша куни ишлатиш лозим.

УДМ ва «Сиҳат»ни ғўзага сепишнинг муддатларини тўғри танлаш муҳимдир. Доривор ўсимлик баргларига яхши пуркалган тақдирдагина тўлиқ таъсир этади. Акс ҳолда «Сиҳат» баргларга яхши таъсир кўрсатмаслиги, бунинг устига ҳосил миқдорига ва сифатига зарар етказиши мумкин. Шунингдек, бу дориворни ҳарорат пасайган кезларда ишлатиш керак эмас. Чунки бу пайтда у таъсир кўрсата олмайди.

Ўртача кунлик ҳарорат 14 даражагача пасайган ва ундан ҳам тушган кезларда доривор кутилган самарани бермайди. Агар бу ҳарорат 15 даражагача бўлганда дориворнинг сарфлаш меъёрини 10—15 фоиз ошириш, ҳарорат 21 даражадан кўтарилганда эса 10 фоиз камайтириш зарур.

УДМ ва «Сиҳат» дориворларини самарали қўлланишнинг шартларидан бири ишловни эрталабдан кун исигунча ва кечқурун ҳарорат пасайганда ўтказишдир. Таъкидлаш керакки, тупроқ қуруқ бўлса, дориворнинг таъсирчанлиги у қадар юқори бўлмайди. Бинобарин, бу тадбирни ўтказишдан 10—12 кун олдин далаларни енгил суғориш даркор.

Агар у ёки бу сабаб билан дори сепгандан сўнг орадан 8—10 кун ўтгач баргларнинг 70 фоиздан камроғи тўкилса ва терим машиналари учун қулай шароит яратилмаса, қайтадан дорилаш лозим. Бунда «Сиҳат» сепилган майдонларда хлорат-хлорид кальций ва хлорат магний билан ишлов ўтказиш мумкин. Уларни сарфлаш меъёри ҳавонинг қандайлигига ва ўсимликда қолган баргларнинг миқдорига қараб белгиланади.

Тошкентдаги Иқтисодиёт билимгоҳи маълумотларига кўра, «Сиҳат» энг самарали, тежамли доривор ҳисобланади. У билан далаларга ишлов бериш арзонга тушади. Бу доривор баргларни ва майда кўсакларни куйдирмайди, ҳосилини йиғиб-териб олишда ифлосланишига унчалик сабаб бўлмайди. «Сиҳат»ни ишлатиш натижасида биринчи теримда пахта миқдори ортади, сифати яхшиланади. Дориворнинг таркибидаги кимёвий ва бошқа хусусиятлар уни қўллангандан сўнг озуқа моддалар барглардан кўсакларга йўналишига хизмат қилади. Бу хлорат магнийни ишлатганга нисбатан ҳосилдорликни гектар ҳисобига 2,4 центнергача оширади. «Сиҳат» тола узунлигига ва чиқишига ҳам ижобий таъсир кўрсатади, уруғликнинг ёғлилигини кўпайтиради.

1987—1990 йилларда қаттиқ доривор-хлорат магнийни оммавий суръатда ишлатиш натижасида майда кўсакларнинг куйиши кузатилди. Бу ҳосилнинг миқдори ва сифатига катта зарар етказди. Шуни ҳисобга олиб, жорий мавсумда кам заҳарли УДМ ва «Сиҳат» дориворларини қўлланиш мақсадга мувофиқ.

М. НАБИЕВ,
Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги.
С. ТЎХТАЕВ,
Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси.
А. КИСЕЛЁВ,
республикада хизмат кўрсатган агроном, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди.
В. ДАНИЛОВ,
тиббиёт фанлари доктори, профессор.
А. АЛИЕВ,
қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди.

МУСТАҚИЛЛИКНИ МУСТАҲКАМЛАШ УЧУН

БЕЛНИ МАҲКАМ БОҒЛАДИК

Ўзбекистон мустақилликка осонликча эришгани йўқ. Узоқ йиллар мобайнида бойликларимиз — пахта, сабзавот, қоракўл, полиз маҳсулотлари марказга ташилди. Заҳмат чекиб ишлаб, вақти келса неъматларимиздан баҳраманд бўлолмадик. Биз — пахтакорлар тарихий кун қадрини яхши баҳолай оламиз. Қаранг, бир вақтлар ҳатто эшигимиз яқинигача чигит экишга мажбур бўлдик. Қишлоқда яшаб бозорга кўз тикканлар оз эмасди. Дала шийпонида овқат тайёрлаш учун хўжалик томонидан маҳсулот ажратилишини кутардик.

Республикамиз ҳозирги раҳбариятининг инсонпарварлик сиёсати, меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан амалга оширилаётган хайрли тадбирлар қаддимизни тиклади. Энди хонадонларимизда чорва моллари асраш, томорқада нознеъмат етиштириш учун имкониятга эгамиз. Ҳамма нарса иқтисодга бориб тақалади. Деҳқоннинг қўлида пули бўлса кайфияти бўладида. Мен сўнгги икки йилни изланиш, ўнгланиш даври деб атагим келади.

Бу йил бригадамиз заршунослари 190 гектар ерда пахта етиштиришди. Омилкорлик туфайли мажбуриятга яраша ҳосил тўпланди. Пахтани танлаб териш қизғин олиб борилаяпти. Шунингдек 91 гектарга беда, 35 гектарга полиз экинлари, беш гектарга кунжут экилган. Хўжалик томонидан хонадон чорваси учун озуқа ажратилмоқда. Чўлда тобланган одамларимизнинг кайфияти аъло. Улар фидойи меҳнат қилиб, мустақилликни мустаҳкамлашга астойдил бел боғлашган.

Б. ҚАМБАРОВ,
Пахтакор районидаги Ульянов номли давлат хўжалигининг бригада бошлиғи.

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИ ДЕКЛАРАЦИЯСИ

Инсоннинг эркинлиги, унинг шон-шарафи ва қадр-қиммати— жамиятимизнинг олий қадриятидир. Ҳар кимнинг меҳнат қилиш қобилияти ва ижодий салоҳиятини рўёбга чиқариши, жамоат ва давлат турмушида фаол қатнашиши таъминланади. Ҳеч қандай гуруҳ, партия ёки давлат манфаатлари инсон манфаатларидан юқори қўйилиши мумкин эмас.

СССР халқ депутатлари съезди демократия, инсонпарварлик, ижтимоий адолат умумий қоидаларига амал қилиб ва ўз тарихи сабоқларига асосланиб, ушбу декларацияни қабул этади.

1-модда. Ҳар бир киши табиий, ажралмас, даҳлсиз ҳуқуқларга ва эркинликларга эгадир. Улар инсон ҳуқуқлари умумий декларациясига, инсон ҳуқуқлари ҳақидаги халқаро ҳужжатларга, бошқа халқаро меъёрларга ва ушбу декларацияга мувофиқ келиши лозим бўлган қонунларда мустаҳкамлаб берилади.

Барча давлат идоралари инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини олий ижтимоий қадриятлар, деб билиб, уларни таъминлашга ва муҳофаза қилишга мажбурдирлар.

Фуқаро томонидан ҳуқуқларнинг амалга оширилиши бошқа кишиларнинг ҳуқуқларига зид бўлмаслиги лозим.

Ҳар бир киши Конституциядаги вазифаларини бажаради, жамиятнинг нормал ривожланиши учун шу вазифалар бажарилиши зарур.

2-модда. Декларациянинг қоидалари бевосита амал қилади ва барча давлат идоралари, мансабдор шахслар, жамоат ташкилотлари, фуқаролар томонидан ижро этилиши мажбурийдир.

Декларацияда мустаҳкамлаб берилган барча ҳуқуқ ва эркинликлар суд йўли билан ҳимоя қилиниши лозим.

3-модда. Барча фуқаролар миллий ёки ижтимоий насл-насабидан, тилидан, жинсидан, сиёсий ва бошқа эътиқодларидан, динидан, яшаш жойидан, мулкий аҳволидан ёки бошқа ҳолатлардан қатъи назар қонун олдида тенгдирлар ва қонуннинг ҳимоясидан фойдаланиш учун тенг ҳуқуққа эгадирлар.

Ҳеч қандай шахслар, ижтимоий табақалар ва аҳоли гуруҳлари қонунга зид бўлган афзалликлардан ва имтиёзлардан фойдаланишлари мумкин эмас.

4-модда. Ҳар бир кишининг она тилидан фойдаланиш, она тилида таълим олиш, миллий маданиятни сақлаб қолиш ва ривожлантириш ҳуқуқи таъминланади. Ҳуқуқларни бевосита ёки бавосита чеклашга ёки ирқий ва миллий белгиларига қараб афзалликлар белгиланишига йўл қўйилмайди.

5-модда. Ҳеч ким фуқароликдан ёки фуқароликни ўзгартириш ҳуқуқидан маҳрум этилиши мумкин эмас.

Ўз давлатидан ташқарида бўлган ҳар бир фуқаронинг ҳуқуқий ҳимоясига кафолат берилади.

6-модда. Ҳар бир киши сўз эркинлиги, фикрлари ва эътиқодларини бемалол ифодалаш ҳамда уларни оғзаки ёки ёзма тарзда тарқатиш ҳуқуқига эгадир. Оммавий ахборот воситалари эркиндирлар. Цензурага йўл қўйилмайди.

Мафкуравий, диний, маданий эркинликка кафолат берилади. Фуқароларга мажбур қилинадиган ҳеч қандай давлат мафкураси бўлмаслиги керак. Ҳеч ким ўз эътиқодлари учун таъқиб этилиши мумкин эмас.

(Давоми 2-бетда).

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИ ДЕКЛАРАЦИЯСИ

(Боши 1-бетда).

7-модда. Виждон ва дин эркинлигига кафолат берилади. Ҳар бир киши ўз эътиқодларига мувофиқ ҳар қандай динга бемалол эътиқод қилиш ёки ҳеч қандай динга эътиқод қилмаслик, диний ёки даҳрий қарашларни ёйиш, болаларга диний ёки даҳрий тарбия ҳамда таълим бериш билан шуғулланиш ҳуқуқига эгадир. Диний маросимларни бажариш эркинлигига кафолат берилади.

8-модда. Фуқаролар ССР Иттифоқи ва суверен давлатларнинг қонунларига биноан тинч ва қуролсиз йиғилиш, ўз ижтимоий фаоллигини митинглар, йиғилишлар, кўча юришлари ва намойишлари шаклида амалга ошириш ҳуқуқига эгадирлар.

9-модда. Фуқаролар сиёсий партияларга, касаба уюшмаларига ва бошқа жамоат ташкилотларига бирлашиш, оммавий ҳаракатларда қатнашиш ҳуқуқига эгадирлар.

Сиёсий партиялардаги, жамоат ташкилотларидаги, оммавий ҳаракатлардаги, шунингдек ваколатли ҳокимият идораларидаги оппозицион озчиликни ташкил этувчи шахсларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қадр-қиммати қонун билан кафолатланади.

10-модда. Ҳар бир киши ўз қобилиятларига, касбкор тайёргарлигига мувофиқ давлат идоралари, муассасалари ва ташкилотларидаги ҳар қандай лавозимларни тенг асосда эгаллаш ҳуқуқига эгадирлар.

11-модда. Ҳар бир фуқаро яширин овоз бериш йўли билан умумий, тенг сайлов ҳуқуқи асосида ҳокимият идораларига бемалол сайлаш ва сайланиш, давлат ишларини ҳал этишда, шу жумладан референдум йўли билан бевосита қатнашиш ҳуқуқига эгадир.

12-модда. Ҳар бир киши давлат турмушининг, иқтисодий, ижтимоий ва халқаро турмушнинг барча соҳаларидаги ишларнинг аҳволи ҳақида, шунингдек ҳуқуқлар, қонуний манфаатлар ва мажбуриятлар масалалари юзасидан тўлиқ ва тўғри ахборот олиш ҳуқуқига эгадир.

Қонунларнинг ва бошқа меъёрий ҳужжатларнинг матбуотда эълон қилиниши улар қўлланилишининг мажбурий шартидир.

13-модда. Яшаш ҳуқуқи ҳар бир кишининг дахлсиз ҳуқуқидир. Ҳеч ким ўзбошимчалик билан ҳаётдан маҳрум этилиши мумкин эмас.

Давлат инсоннинг ҳаётига, соғлигига, шахсий эркинлигига ва хавфсизлигига ғайриқонуний тажавузлардан ҳимоя қилади.

14-модда. Ҳар бир киши ўз ор-номуси ва обрў-эътиборини муҳофаза қилиш, шахсий турмушига ҳар қандай ўзбошимчалик билан аралашишдан ҳимояланиш ҳуқуқига эгадир.

15-модда. Шахснинг даҳлсизлиги кафолатланади.

Ҳеч ким суднинг қарорисиз ва прокурорнинг рухсатисиз ҳибсга олиниши ёки қонунга хилоф равишда қамоқда сақланиши мумкин эмас. Фуқаро ҳибсга олинган ёки қамоқда сақланган тақдирда суд йўли билан текшириш ва мазкур хатти-ҳаракатлар ҳусусида шикоят қилиш ҳуқуқига эгадир.

Ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликка тортилган ҳар бир киши унинг айби тегишли ҳуқуқий тартиб-қоида доирасида суд томонидан белгиланмагунча айбсиз ҳисобланади. Ҳимоя қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

16-модда. Ҳар бир киши ишнинг ваколатли, мустақил ва холис суд томонидан одилона ва ошкора текширилиши ҳуқуқига эгадир.

17-модда. Озодликдан маҳрум этилган барча кишилар инсоний муомала қилиниши ва ўз қадр-қиммати ҳурматланиши ҳуқуқига эгадирлар.

Ҳеч ким қийноққа солиниши, шафқатсиз, ғайриинсоний ёки қадр-қиммати камситиладиган тарзда жазоланиши керак эмас.

18-модда. Турар-жойнинг даҳлсизлиги кафолатланади. Қонунда кўзда тутилган ҳоллардан ташқари ва тартибга ҳилоф равишда, ҳеч ким турар-жойга ундан яшовчи шахсларнинг хоҳишига қарши кириш ва тинтув ёки текширув ўтказиш ҳуқуқига эга эмас.

19-модда. Ёзишмалар, телефон сўзлашувлари, телеграф хабарлари ва бошқа алоқа воситаларидан фойдаланиш сир тутилиши кафолатланади.

Қонунда кўзда тутилган ҳолларда ва тартибдагина бу қоидалардан истиснога йўл қўйилади.

20-модда. Никоҳ аёл билан эркакнинг ихтиёрий розилигига ва тенг ҳуқуқлилига асосланади. Оила, оналик ва болалик давлат ҳимоясида бўлади.

21-модда. Ҳар бир киши мамлакат ичида бемалол ҳаракат қилиш, истиқомат жойини ва турар-жойини танлаш ҳуқуқига эгадир. Бу ҳуқуқни чеклаш фақат қонун билан белгиланиши мумкин.

Фуқаролар ўз мамлакатини тарк этиш ва унга қайтиб келиш ҳуқуқига эгадирлар, мамлакатдан сургун қилинишлари мумкин эмас.

22-модда. Ҳар бир киши мансабдор шахсларнинг, давлат идораларининг ва жамоат ташкилотларининг ғайриқонуний ҳатти-ҳаракатлари хусусида судга шикоят қилиш ҳуқуқига, шунингдек маънавий ва моддий зарарнинг ўрнини қоплатиб олиш ҳуқуқига эгадир.

23-модда. Ҳар бир киши меҳнат қилиш ва унинг натижаларидан фойдаланиш, шу жумладан унумли ва ижодий меҳнат учун ўз қобилиятларини тасарруф этиш имконияти ҳуқуқига, ишни эркин танлаш ва ишдан бош тортиш, қулай меҳнат шароитлари, давлат томонидан кафолатланган меҳнат ҳақи менимуми ва ишсизликдан ҳимояланиш ҳуқуқига эгадир. Ҳар бир киши тенг меҳнати учун ҳеч бир камситувсиз тенг ҳақ олиш ҳуқуқига эгадир.

Меҳнаткашлар ўзларининг иқтисодий ва ижтимоий манфаатларини ҳимоя қилиш, жамоа бўлиб музокаралар олиб бориш ҳуқуқига, шунингдек иш ташлаш ҳуқуқига эгадирлар.

Мажбурий меҳнат қонун билан таъқиқланган.

24-модда. Ҳар бир киши мол-мулкли бўлиш ҳуқуқига, яъни якка тартибда, шунингдек бошқа шахслар билан биргаликда мол-мулкка эга бўлиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф қилиш ҳуқуқига эгадир. Мерос олиш ҳуқуқи қонун билан кафолатланади. Мулкдор бўлиш даҳлсиз ҳуқуқи шахс манфаатлари ва эркинликларини рўёбга чиқариш кафолатидир.

25-модда. Ҳар бир киши етарли ва муносиб турмуш даражасига эга бўлиш, турмуш шароитларини яхшилаш, ижтимоий ҳимояланиш ҳуқуқига эгадир. Дам олиш, қариганда, касал бўлганда ва меҳнат қобилиятини йўқотганда, боқувчисидан маҳрум бўлганда, фарзанд туғилганда ижтимоий таъминот ҳуқуқи кафолатланади.

26-модда. Ҳар бир киши таълим олиш ҳуқуқига эгадир. Бошланғич таълим мажбурийдир. Ҳунар таълими, ўрта махсус ва олий таълим ҳар бир кишининг қобилиятларига мувофиқ равишда ҳамма учун бемалол бўлиши керак. Давлат ўқув юртларида таълим олиш бепулдир.

27-модда. Ҳар бир киши давлат ёки жамоат уй-жой фонди уйларида, якка тартибда уй-жой қурилишида, шинам турар-жой олишда ва ундан доимий фойдаланишда давлатдан мадад олиш ҳуқуқига эгадир. Ҳеч ким қонунда белгиланган асосларга хилоф равишда турар жойдан ўзбошимчалик билан маҳрум этилиши мумкин эмас.

28-модда. Ҳар бир киши соғлиғини муҳофаза қилиш, жумладан, давлат соғлиқни сақлаш муассасалари кенг тармоғидан бепул фойдаланиш ҳуқуқига эгадир.

29-модда. Инсон қулай атроф муҳит ҳуқуқига ва экологияни бузиш оқибатида унинг соғлигига ёки мол-мулкига етказилган зарарнинг ўрнини қоплатиб олиш ҳуқуқига эгадир.

30-модда. Ҳуқуқлар ва эркинликларни амалга оширганда давлат ва жамоат хавфсизлигига, жамоат тартибига, аҳолининг сиҳат-саломатлиги ва ахлоқийлигига, бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилишга зиён етказувчи хатти-ҳаракатлар қилинмаслиги керак.

31-модда. Халқларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқи ушбу декларацияда эълон қилинган инсон ҳуқуқлари ва эркинликларига зид келмаслиги лозим.

СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СЪЕЗДИ.
Москва, Кремль.
1991 йил 5 сентябрь.

ФАҚАТ ЯНГИЛАНГАН ПАРТИЯ БИЛАН

Бугун Ўзбекистон Компартияси Қорақалпоғистон республика ташкилотининг навбатдан ташқари XXXII конференцияси бўлди. Унда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан Марказий назорат комиссияси қўшма пленумининг якунлари ва республика партия ташкилотининг биринчи галдаги вазифалари кўриб чиқилди. Конференцияда Қорақалпоғистон республика партия комитетининг биринчи котиби Д. Н. Шамшетов маъруза қилди.

Нутқларда бир гуруҳ олий мансабдор шахслар август ойида амалга оширган ғайриконституциявий тўнтариш жамиятни фалокат ёқасига олиб келгани, мамлакатдаги сиёсий вазиятни янада ўткирлаштириб юборгани таъкидланди. КПСС Марказий Комитети, унинг Сиёсий бюроси ва котибияти раҳбарияти ортодоксал қисмининг масъулиятсизларча тутган субутсиз йўли партиянинг сиёсий обрўси жуда тушиб кетишига олиб келди.

Конференция Ўзбекистон Компартиясининг истиқболдаги тақдиридан ташвишга тушиб, Қорақалпоғистон кўпчилик коммунистларининг фикрини ифодалаб, фавқулодда XXIII съездга сайланаётган делегатларга партияни чуқур ислоҳ қилиш зарурлигига асосланиб ишлаб чиқилган йўлни кўпчилик бўлиб биргаликда ҳимоя қилишни топширди. Партия республиканинг гуллаб яшнашига ҳалол ва беғараз хизмат қилишга тайёр турган барча фуқаролар учун очиқ бўлиши керак. Партиянинг ташкилий тузилмаларини такомиллаштириб, унинг фаолияти усуллар, методлари, шаклларини тубдан ўзгартириш натижасидагина олдимизга қўйилган мақсадга эришиш мумкин. Янгиланган партия дастури билан низомида Қорақалпоғистон республика партия ташкилотининг мақоми алоҳида мустаҳкамланиши лозим, унда партиянинг тузилиши, ташкилий, кадрлар масалалари ва бошқа бир қанча масалаларда, янгитдан тузилаётган марказий партия органларида унинг тегишли вакиллари бўлиши масалаларини ҳал этишда мустақиллик назарда тутилиши лозим.

Халқ депутатларининг навбатдан ташқари сессиясида қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигининг асослари тўғрисида»ги Қонунни маъқуллаган конференция Қорақалпоғистон Олий Кенгашининг коммунист раҳбарларига, халқ депутатларига Ўзбекистон Республикаси билан икки томонлама шартномалар ҳамда битимларни ишлаб чиқиш ва имзолаш ишларини тезлаштиришни топширди.

Ўзбекистон Компартиясининг фавқулодда XXIII съездига делегатлар сайланди.

* * *

Хоразм вилояти навбатдан ташқари XXV партия конференциясининг иши танафусларни ҳисобга олганда атиги уч соатга яқин давом этди. Хоразм вилоят партия комитетининг биринчи котиби Р. М. Худойберганованинг «Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан Марказий назорат комиссиясининг 28 августда бўлган қўшма пленуми якунлари ва вилоят партия ташкилотининг вазифалари» мавзусидаги маърузаси нисбатан қисқа бўлди.

Маърузачи ва сўзга чиққан нотиқлар мамлакатдаги ишлар аҳволини таҳлил қилдилар, давлат тўнтаришига бўлган уринишни қораладилар, август ойида рўй берган фожиали воқеалар даврида республика ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, вилоят комитети раҳбариятининг тутган йўли ҳамда амалий ишларини қўллаб-қувватладилар.

Конференция Хоразм коммунистлари, вилоятнинг барча меҳнаткашлари фуқаролар тотувлигини таъминлаш, ҳар бир кишининг муносиб турмуш шароитларини вужудга келтириш учун бундан кейин ҳам изчил йўл тутишларига, ўзларининг фаол ва аниқ бир мақсадга йўналтирилган ташкилотчилик ва сиёсий ишлари билан партия обрўсини оширишларига ишонч билдирди.

Конференцияда Ўзбекистон Компартиясининг навбатдан ташқари съездига делегатлар сайланди.

* * *

Қаршида вилоят партия ташкилотининг навбатдан ташқари XXI конференцияси бўлди.

Қашқадарё вилоят партия комитетининг биринчи котиби Т. П. Хидировнинг маърузасида ва мунозараларда сўзга чиққан кишиларнинг нутқларида Ўзбекистон қўлга киритган мустақиллик қонуний эканини, бу жараёнда партиянинг ўрни муҳим аҳамият касб этаётгани таъкидланди.

Кўп партиялилик, демократиялаш, бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтиш, аҳолининг, айниқса камбағал табақаларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишни кучайтириш шароитида партия ишининг мураккаблашиши партия мафкураси, дастурий мақсадлари ҳамда тузилмаларини, унинг фаолият услубини ҳар бир минтақанинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиб қайта кўриб чиқишни тақозо этади, дейишди нотиқлар.

Конференцияда Ўзбекистон Компартиясининг фавқулодда XXIII съездига делегатлар сайланди.

Конференцияда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби А. И. Икромов нутқ сўзлади.

* * *

Андижонда вилоят партия ташкилотининг навбатдан ташқари конференцияси бўлди. Андижон вилоят партия комитетининг биринчи котиби Қ. Ҳ. Ҳолмирзаев маъруза қилди.

Конференцияда республика Компартияси Марказий комитети билан Марказий назорат комиссиясининг пленуми рўй берган фожиали воқеаларга мамлакатни ҳалокат ёқасига олиб келиб қўйган ғайриконституциявий давлат тўнтаришига уриниш сифатида принципиал баҳо берди. Вилоят меҳнаткашлари партия Марказий Комитети билан республика ҳукуматининг турмуш ҳамда фаолиятнинг барча соҳаларида мустақиллик ва суверенитетни мустаҳкамлашга қаратилган изчил йўлини қўллаб-қувватламоқдалар.

Вилоят партия конференцияси делегатлари Ўзбекистон Компартиясининг бўлажак навбатдан ташқари XXIII съезди муҳокамасига партия Низоми ҳамда ҳаракат дастурини қайта кўриб чиқиш, республика Компартияси номини ўзгартиш тўғрисидаги масалани киритиш зарур деб ҳисоблайди.

Конференция қатнашчилари вилоят партия ташкилотидан республика Компартиясининг XXIII съездига делегатлар сайлади.

Истеъмол моллари кўпаяди

Самарқанд «Кинап» заводининг ишлаб чиқарувчилари махсус тажриба участкасини барпо этишга киришдилар. Бу ерда зовурлар учун электр двигателлари, айниқса гўшт майдалагич, ошхона комбайнлари, шарбат сиқиб чиқарувчи қурилмалар — тақчил халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришмоқда. Конструкторлик шўъбаси зарур ҳужжатларни ишлаб чиқишга киришди. Рўзғор техникаси тайёрлаш учун зарур бўлган бундай маҳсулотларни ишлаб чиқариш билан шуғулланадиган корхоналар мамлакатимизда жуда озлигини ҳисобга олсак, бу иш завод ходимлари олдида қандай истиқболлар очаётганини тасаввур этиш мумкин.

Икки йилдан кейин янги участканинг қуввати оширилади, у йилига 750 минг донагача двигатель ишлаб чиқариши режалаштирилмоқда.

* * *

Қашқадарё вилоятининг Бешкентдаги нон комбинатида туркман чурракларини ёпишни аъло даражада ўрганиб олишди. Кўринишидан у ўзбек нонларидан каттароқ. Кунжут аралаштирилгани сабабли унинг таъми ҳам бошқача.

Дўкон пештахталарида мазкур комбинатда тайёрланган яна бир янгилик — «Осиё» нони пайдо бўлди. Бешкент новвойлари ўз маҳоратлари билан теварак-атрофга донг таратишган. Корхона ёпаётган нонларни шу заҳотиёқ олиб кетишмоқда. Бу ерга ҳатто вилоят марказидан ҳам нон олиш учун келишади. Лекин комбинат барча хоҳловчиларнинг талабини қондира олмайди. Эски қувватлар имкон бермаяпти. Беш йиллик охиригача қуриб битказиладиган янги нон заводи тез орада муаммони ҳал қилса керак. Янги нон заводи Бешкент марказида қад кўтаради, унга ҳориждан келтирилган ускуналар ўрнатилади.

Бу жамоада илғорлар ҳақида гап кетганда, Салима Шералиева номини ҳурмат билан тилга олишади. У бир неча йилдирки, Денов районидаги Ленин номли жамоа хўжалиги сут-товар фермасида фидокорона меҳнат қилаяпти. Касбига меҳр қўйган чорвадор ўз қарамоғидаги 18 бош соғин сигирни меҳр билан парваришлаётир. Унинг режаси йил давомида говмишлардан 3800 килограммдан сут соғиб олиш.

СУРАТДА: моҳир сут соғувчи С. Шералиева.

Ш. СУЛТОНОВ олган сурат.

Элбек Шайдуллин моҳир ҳайдовчи. У Пайариқ районининг Челак ҳудудидаги 19-автотранспорт корхонасида қарийб ўттиз йилдан бери меҳнат қилиб келмоқда.

— Шофёрлик касбини танлаганимдан хурсандман, — дейди у. — Ўз ишимнинг кундалик қувонч ва ташвишларига ўрганиб қолганман. Бир кун фойдали иш қилмасам ўша куни умрим зое кетгандек ўзимни қўйгани жой тополмайман.

СУРАТДА: ишчан шофёр Э. Шайдуллин.

К. ТУРСУНОВ олган сурат.

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

БМТ. БМТ Бош котиби Хавьер Перес Де Куэльяр пайшанба куни гапириб, Кипр муаммосини бартараф этишга шояд муваффақ бўлинса, деб умид билдирди. Ҳозир унинг махсус вакиллари Анқара, Афина ва Никосияда қўшимча маслаҳатлашувлар ўтказишмоқда.

БМТ Бош котиби Кипр юзасидан кенг қамровли битимнинг эҳтимол тутилган қисмлари тўғрисида яқинда бўлиб ўтган музокаралардан мамнун бўлди, деди унинг вакили Франсуа Жулиани. Перес Де Куэльярнинг фикрича, мана шундай битимни тузиш мақсадида сентябрь ойидаёқ Кипрга бағишланган халқаро анжуман ўтказиш имконияти бор. Шу муносабат билан БМТ Бош котиби жамики тайёргарлик ишларини яқин кунларда туґаллаш учун куч-ғайратларни икки ҳисса оширишга чақирди.

●

БЕЛГРАД. «Югославияда фуқаролар уруши бўлаётгани йўқ ва бўлмайди ҳам. Ҳозир мамлакатда содир бўлаётган ҳамма воқеалар республикалар ёки халқлар ўртасидаги можародан бошқа нарса эмас, сиёсатчилар бир тўхтамга келмагунларича бу можарони ҳал этиб бўлмайди», — деди ЮСФР халқ мудофаа иттифоқ котибининг ўринбосари генерал Милан Пуйич Испанияда чиқадиган «Мундо» рўзномасининг мухбири билан қилган ва бу ерда босилиб чиққан суҳбатида.

У Югославияда ҳарбий тўнтариш бўлиш эҳтимоли ҳақидаги даъволарни қатъиян рад этди ва яраш тўғрисида келишиб олинган шартлар бажарилган ҳамоно армия казармаларга қайтади, деб айтди. Югославия халқ армияси мамлакатдаги бир неча армияларнинг бири эмас, балки бирдан-бир қонуний армиядир, деди генерал. Ҳозирги вақтда барча ғайриқонуний ҳарбий тузилмалар тарқатиб юборилиши ва қуролсизлантирилиши зарур, уларнинг сафида ҳозир 200 минг киши бор. Шу жумладан, 55 минг кишидан иборат Хорватия Ички ишлар вазирлигининг кучлари ҳам тарқатиб юборилиши лозим. Шундан кейин Югославия халқ армияси доимий турадиган жойларига қайтишга тайёр.

●

СОФИЯ. Болгария Президенти Желю Желев ГФРга расмий ташриф буюриб, у ерда тўрт кун турганидан кейин пайшанба куни кечаси Софияга қайтиб келди. Пойтахт аэропортида у бўлиб ўтган учрашув ва музокараларнинг якунлари юзасидан Болгария телекўрсатуви мухбири билан қисқача суҳбатлашди.

Жумладан, Ж. Желев «Болгариянинг Европа тузилмаларига қўшилиш, шу жумладан унинг шу йил охиригача Европа Кенгашига кириш муддаосини немис томони тўла-тўкис ва қатъий қўллаб-қувватлашини билдирди», деб таъкидлади.

Шу куниёқ БТА ахборот бошқармаси Брюсселдан берган хабарида Европа ҳамжамияти расмий вакили гапига асосланиб, ҳамжамиятнинг «Болгарияни шу ташкилотга қўшиш хусусида жуда қисқа муддатларда музокара бошлашга» тайёрлиги айтилган. Бироқ бунинг учун мазкур ташаббусни Европа ҳамжамиятига аъзо бўлган мамлакатлар Ташқи ишлар вазирлари жума куни очиладиган учрашувда қўллаб-қувватлашлари шарт қилиб қўйилган.

●

ВАШИНГТОН. АҚШ Мудофаа вазирлиги Ироқ томонининг қилиқларидан «ҳафсаласи пир бўлди». Ироқ томони Ироқнинг оммавий қирғин қуролини ва ракета техникасини текшираётган халқаро назоратчилар билан «ҳали ҳам мушук-сичқон» ўйнамоқда. АҚШ Мудофаа вазирлигининг расмий вакили пайшанба куни шу гапни айтди. Америка томони «БМТ хавфсизлик Кенгаши қарорларининг руҳи ва тилини Ироқ ҳали ҳам қабул этмаяпти», деди у. Ҳолбуки, Ироқ томони Форс кўрфази атрофида яқинда бўлган урушда ўт очишни тўхтатиш шартларига биноан тегишли текшириш ўтказилишига рози бўлган эди.

●

БУЭНОС-АЙРЕС. Аргентина, Бразилия ва Чили Ташқи ишлар вазирлари пайшанба куни Мендоса вилоятининг Мендоса шаҳридан ҳар қандай турдаги химиявий ва биологиявий қуролни ишлаб чиқариш, сақлаш, сотиб олиш ва бошқа мамлакатларга топширишни тўла-тўкис тақиқлаш тўғрисидаги қўшма битимни имзоладилар.

Шартномани имзолаш маросимида Америка давлатлари ташкилотининг Бош котиби Жоао Байена Соарес ҳозир бўлди. Лотин Америкасидаги уч давлатнинг Ташқи ишлар маҳкамалари бошлиқлари ўз нутқларида бу шартнома ялпи хавфсизликни мустаҳкамлашга кўмаклашади, деб айтдилар ва уни қитъанинг барча мамлакатлари имзолашларига умид билдирдилар.

(ТАСС).

«КЎМАККА МУҲТОЖМИЗ»

Депутатлар билан мулоқот

Бир олам ташвиш қўйнида кун кечираётган, гоҳо танқидга, баъзан эса маломатга қолаётган халқ вакиллари... Бугун улар ҳақида турлича фикрларни эшитиш мумкин. Шундай депутатлар, борки, улар ўз номларига яраша иш юритиб, сайловчилар оғирини енгил қилишда бошқаларга ўрнак бўлмоқдалар. Бу албатта ўша депутатнинг ишбилармонлигию ўз бурчига содиқлигидан далолат.

Тошкент вилояти, Калинин район «Партия XX съезди» жамоа хўжалигининг 6-бригада етакчиси, вилоят кенгаши депутати Баҳриддин ака Сайфутдинов, хўжалик партия ташкилотининг котиби, қишлоқ кенгаши депутати Хайрулла ака Малилов ва «Қоратол» қишлоқ шўроси раиси, район кенгаши депутати Ғайрат ака Субхоновлар билан депутат масъулияти, амалга оширилаётган ишлар ҳақида суҳбатлашганимизда юқоридаги фикрларнинг асослилигига яна бир карра амин бўлдик.

— Ҳозирги даврда бирон бир ишни амалга ошириш жуда қийин кечаётир, — дейди Ғ. Субхонов. — Айниқса сайловчилардан тушган наказларни бажаришда тўсиқларга дуч келаётирмиз. Ҳудди шу масала бўйича яқинда район президиумида йиғилиш бўлиб ўтди. Депутат фаолияти тўғрисидаги масала муҳокама қилинди. Бизнинг қишлоқ Шўросига 40 нафар депутат сайланган. Агар депутат бирон бир ташкилотга раҳбар бўлса, у наказларни бажараяпти. Буни тўғри тушуниш керак. Чунки унинг қўлида оз бўлса ҳам маблағи, ходимлари бор. Бирон ташкилот раҳбарига мурожаат қила олади. Энди оддий колхозчи, сут соғувчию ишчилардан сайланган депутатлар фаолиятига бир назар ташланг: сўзсиз у илтимосу минг бир югуришлар эвазига сайловчи наказларини адо этишга интилади. Ҳар доим ҳам иши юришавермайди-ку! Бирон ташкилот раҳбари депутатни қабул қилгач, икки оғиз сўз билан қуруқ ваъда бериши мумкин. Инсофлисигина унга кўмак беради. Ўзимдан қиёс. Район кенгашининг депутатиман. Қишлоқ Советининг раиси бўлганим учун ҳам менга юклатилган юмушларнинг 70—80 фоизини бажардим.

Қоракўса маҳалласида озиқ-овқат дўкони йўқ, эди. Район матлубот жамияти билан биргаликда елиб-югуриб, шу озиқ-овқат дўконини ишга туширдик. Дўкон ёнида нонвойхона очишимиз керак эди, қурилиш бошлаб юборилди. Ундан ташқари жамоа хўжалигидаги молбоқарлар учун дам олиш хонаси, ҳаммом қуриш лозим эди, бу иш ҳам бажарилди.

— Ҳа, чиндан ҳам муаммоларимиз сероб, дея суҳбатга қўшилди Б. Сайфутдинов.

— Сайловчилар талаби учун нафақат район, балки вилоят миқёсида юришга тўғри келмоқда. Ҳудудимиздаги бир неча кўчаларга асфальт ётқизиш учун аввал хўжалик раҳбарлари, вилоятдаги мутасадди раҳбарлар билан учрашдик. Натижа ёмон бўлмади. Мана, кўчаларимиз асфальтланди. Аммо тоши бир қадар оғир кўчаётган ишлар ҳам талайгина. Масалан, хонадонларни газлаштириш масаласи. Газ қувурлари топилмаяпти. Қаерга, қайси идорага кирмайлик бу йилга эмас, кейинги йилларга ваъда беришаяпти. Охири кимга мурожаат қилишни ҳам билмай қоларкансан. Хўжаликда маблағ бору ундан фойдалана олмаяпмиз.

— Шу масала юзасидан айнан кимларга учрашдингиз?

— Район газлаштириш идорасига бордим. Қувур йўқ дейишди. Вилоят газлаштириш идорасига юбордилар. Улар эса кейинги йилларга ваъда қилишаяпти.

Ҳайрулла ака Малилов ҳам муаммоларга тўхталди:

— Қишлоқ шўроси депутатидан тортиб то СССР халқ депутатигача битта йирик наказ берилганди. У ҳам бўлса район марказида замонавий касалхона қуриш ва уни тиббий асбоб-ускуналар билан таъминлаш. Очиғини айтиш керак, бу масала ўн йилдан бери чўзилиб келаяпти. Қурилиш бошланиши у ёқда турсин ҳатто кун тартибига киритилмаган. Соғлиқни сақлаш масаласи районда анча оқсаётир. Касалхонада замонавий тиббий асбоб-ускуналар етишмайди. Тўғри, бу муаммолар икки-уч йил ичида ўз ечимини топади. Ҳаётимиз яхшиланиб кетар. Бу борада жумҳуриятимиз раҳбарлари ҳам инсонпарвар қарорларни чиқараяптилар, қонунлар қабул қилаяптилар.

— Президентимизнинг халқ манфаатини ўйлаб чиқараётган фармонларининг барчаси жойларда етарлича назорат қилинаяпти деб бўлмайди, — ўз фикрини айтди Ғайрат ака Субхонов.— Бир мисол. Уй-жой, ер масаласидаги Фармонни олиб кўринг. Қишлоғимиз район марказида жойлашганлиги учун ҳам ташкилотлар кўп, аҳоли зич жойлашган. Кўп болали, қаҳрамон оналар, ногиронлар, байналмилалчилардан тушган 200 дан ортиқ ариза бор. Очиғи томорқа ажратиш масаласи оғир кечаётир. Ўтган йили беш гектар ер тарқатдик. Қишлоқ Шўроси ҳудудида фақат биттагина хўжалик бор. Ери эса ҳисобли...

Яна бир муаммо — қурилиш материаллари масаласидир. Йилнинг иккинчи чорагида ҳеч қандай қурилиш материаллари олмадик. Ер берилганлар қийналишаяпти. Кишиларнинг маданий-маиший, ижтимоий аҳволларини ҳисобга олиш вазифамиз экан, бунга бефарқ қаролмаймиз.

Мусоҳабада қатнашган ҳар учала депутат фикрларидан шу нарса маълум бўлдики, сайловчилар наказини бажаришда халқ вакилларининг масъулиятини ошириш керак. Қишлоқ, район Совети депутатларига мутасадди ташкилотлар ёрдам қўлини чўзсалар ижобий натижаларга эришилади.

Ғ. ЖАМОЛОВ.

Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонларининг хайрли шарофати

ЯЙПАНЛИК ТАДБИРКОРЛАР

Жонажон Ўзбекистонимиз мустақил республика деб эълон қилингани халқимиз томонидан бениҳоя хурсандчилик билан кутиб олинди. Узоқ йиллар кутилган бу янгилик айни пайтда барча-барчанинг зиммасига катта масъулият юклайди. Чунки Ўзбекистон Олий Кенгашининг навбатдан ташқари олтинчи сессиясида қабул этилган ҳужжатлар улкан ишларнинг бошланиши холос. Эндиликда мустақилликни ҳамма жойда, жамики соҳаларда амалий ишлар билан мустаҳкамлаш лозим. Жумҳуриятимиз қишлоқ меҳнаткашлари алоҳида давлатчилик йўлидан қўйилган илк қадамни астойдил меҳнат, бунёдкорлик ишлари билан қўллаб-қувватламоқдалар.

Ўзбекистон районида ушбу соҳада ибратли ишлар қилинаяпти. Бу ерда республика Президентининг иқтисодий танглигини бартараф этиш, аҳолини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш ва турмуш шароитини яхшилаш юзасидан чиқарган фармонлари изчил амалга оширилаётир. Булар кишиларни моддий неъматлар ишлаб чиқариш учун курашга, келажакка ишонч билан боқишга ундамоқда. Район аҳли тобора яққолроқ сезилаётган ҳаёт қийинчиликларидан тушкунликка тушаётганлари, хотиржамликка берилаётганлари йўқ. Аксинча, рўзғор бутлиги, бозорлар сероблиги ўз ишчанликларига ва тадбиркорлик кўрсатишларига боғлиқ эканлигини чуқурроқ ҳис этмоқдалар.

Район қишлоқ хўжалигида деҳқончиликнинг синалган усулларини ишлаб чиқаришга кенг жорий қилиш, мўл, сифатли ва арзон маҳсулотлар етиштириш, далада ишловчиларга зарур шароитлар яратиб бериш борасида яхши тажриба тўпланган. Меҳнат аҳли жорий йилда 38 минг тонна пахта, 8210 тонна дон, 31900 тоннага яқин сабзавот, 6 минг тонна узум, 5 минг тонна ҳўл мева, 3.600 тонна картошка, 2.962 тонна гўшт, 12.170 тонна сут, 10 миллион 364 минг дона тухум, 532 тонна пилла тайёрлаш мажбуриятини олган. Белгиланган марраларни эгаллаш учун ҳамма жойда сидқидилдан меҳнат қилинмоқда. Қуйида шулар хусусида сўз юритилади.

● **Ўзбекистон район партия қўмитасининг биринчи котиби, район Кенгашининг раиси, республика халқ депутати Анваржон Эркабоев (ўнгда) ва Ғафур Ғулом номли жамоа хўжалигининг бригадаси бошлиғи Меликўзи Усмонов пахтазорда.**

БОЗОР ТАЛАБИ

Катта асфальт йўлдан ўнгга бурилгач, Меликўзи Усмонов бошлиқ ширкат дала шийпонига етиб бордик. Оромгоҳ баҳаво ерда жойлашган. Азим дарахтлар катта Фарғона каналининг суви жилдираб оқаётган бетон ариқ ёқасидаги ёғоч каравот устига, теваракка қалин соя ташлаб турибди. Шийпон олдида иккита айвон қурилган. Нарироқда токзор, гулзор, ҳовуз бор. Бир гектарча жойда помидор, қовун-тарвуз пишиб ётибди. Шиорларга кўзимиз тушади: «Ижара пудратига кенг йўл», «Маҳаллий ўғит — ер озиғи». Бурунги узундан-узоқ баландпарвоз чақириқлардан фарқли ўлароқ бири ҳаётий даъватни, иккинчиси оддий ҳақиқатни ифодалаган.

Ғўзалари баравж ўн тўрт гектарлик пайкални оралаидик. Димоққа гуп этиб дала ҳиди урилди. С-6524 нави экан, толаси саноатбоп бешинчи тип, ҳосили 120 кунда пишиб етилади.

— Лўппи-лўппи чаноқларни қаранг,— дейди район деҳқончилик-саноат уюшмаси раиси Фарҳод ака Эргашев қувончи ичига сиғмай. Сўнг ёнидаги қўшни ширкат бошлиғига юзланди. — Сизларда олди чаноқ қачон очилди?

— Ҳар йилгидан кечроқ, — жавоб қайтарди Кенжа Туронов. — Одатда хўжаликнинг олти ойлик ҳисобот йиғилишига нишона олиб борардим. Бу гал ундай бўлмади. Дастлабкисини 25 июлда кўрдим.

Бир тупда 18 та бўлиқ кўсак, еттита чаноқ санадик. Бултур шу майдоннинг ҳар гектаридан 47 центнердан пахта йиғиштириб олинган, бу йилги мўлжал ҳам шундан кам эмас.

— Режа қанчадан? — сўрадик мезбонлардан.

— Бизда бундай гап йўқ, — деди Меликўзи Усмонов. — У аллақачон бекор қилинган. Негаки ҳом ашёни уруғликка топширамиз, миқдор кетидан қувсак, сифатга путур етиши мумкин. Қолаверса, ерни зўриқтирмай етиштирган ҳосилни олаверамиз.

М. Усмонов бошлиқ 12-ширкат аъзолари жами 176 гектар майдонда деҳқончилик қилишмоқда. Шундан 90 гектари пахтазор. 35 гектарда беда, 25 гектарда дон учун маккажўхори, 15 гектар ерда шоли, 3 гектарда сабзи, 7 гектарда оқ жўхори ўстирилаяпти. Пайкалларни 13 та ижарачи звено шартнома асосида тақсимлаб олган. Жамоада ҳаммаси бўлиб 135 нафар колхозчи ишлайди.

— Кўкламнинг охири серёғин келгани бизнинг ҳам ташвишимизни кўпайтирди, — дейди ширкат бошлиғи. — Ўрмонободдаги 5 гектар ерга бузиб, қайтадан чигит экдик. Табиий офатдан бошқа майдонлардаги экинлар ҳам зарар кўрди. Уларни қўшимча парваришлашга тўғри келди. Мўлжалдаги ҳосилни тўплашда механизаторлар Ғулом Ҳакимов, Муҳиддин Пўлатов, сувчилардан Абдуваҳоб Ҳамидов, Тоҳиржон Зокиров, Шаробиддин Шерназаров, Абдуфаттоҳ Худойқулов, Баҳодир Шерназаров, колхозчилардан Мавлуда Маҳкамова, Ҳожарой Қодирова, Фотима Абдуллаева, Лола Дониёроваларнинг ҳиссаси катта. Улар айни пайтда ҳам дала ишларида ўрнак кўрсатишаяпти.

2-ширкат бошлиғи Кенжа Туронов 35 йилдан бери пахтачилик соҳасида ишлаб келмоқда. Дастлаб механизаторлик қилди, 1969 йилдан ҳозирга қадар бригадир. Хўжалик бошқаруви раиси Солижон Ҳусановнинг айтишича, бултур ҳосилдорлик бўйича энг юқори кўрсаткич шу жамоада қўлга киритилган экан.

— Дарҳақиқат, пудратчи Матмурод Ҳожимуродов ўтган йили бир гектар ердан 5,5 тонна оқ олтин етиштирди, — дея суҳбатга қўшилди Кенжа ака. — Бригада бўйича эса 40 центнердан тушди. Бизга ҳам бу йил режа белгиланмаган, лекин 45 центнерни мўлжаллаб турибмиз. 93 нафар пудратчимиз бор. 58 гектар ер пахта, 23 гектар беда, 13 гектар дон учун ва 10 гектар силос учун маккажўхори, 4 гектар сабзавот экинлари билан банд.

Пахтада ишлаётган пудратчиларимиз ҳамма ишни ўзлари қилишади. Даладаги ҳосилни ҳам йиғиштириб беришади. Шунинг учун иш сифатидан, ҳосилдорликдан ҳеч хавотирлик жойи йўқ. Айни пайтда С. Назирова, Э. Туронов, Н. Маннонова, Ҳ. Мамажонова кабиларнинг пайкалларида ҳосил чўғи кўпроқ. Иккита механизаторимиз бор: Турсунали Акбаралиев билан Бахтиёр Тўхтақўзиев. Ҳамкасблар топшириқни бажаришда бир-бирларидан қолишмайди. Уларга, шунингдек Тожибой Мелибоев, Йўлдош Ғиёсов, Вали Ҳасанов, Узоқ Холматов сингари сувчиларимизга бирон-бир нарсани ўргатишнинг сира ҳожати йўқ. Ғўза парваришини йиғим-теримга улаб юборамиз.

Ғафур Ғулом номли жамоа хўжалиги уруғчиликка ихтисослашган. Асосий соҳа пахтачилик, аммо бошқа тармоқлар ҳам жадал ривожлантирилмоқда. Хўжаликда меҳнатни ташкил этишнинг илғор усуллари кенг жорий этилаяпти. Иш тўлиқ ижара асосида йўлга қўйилган. Бригадалар ўрнида ширкатлар тузилди. Айни пайтда 21 та пахтачилик, 5 та боғдорчилик ширкати фаолият кўрсатмоқда. Бу ерда маҳсулотлар тайёрлаш ва давлатга сотиш ярим йиллик режалари зиёдаси билан бажарилди. Аксарият соҳаларда ўтган йилга нисбатан ўсишга эришилмоқда. Лекин асосий эътибор пахтачиликка қаратилган. Заршунослар шароит ноқулай келган ушбу йилда 1382 гектар майдонда яхши ҳосил етиштирдилар.

Бошқарув раиси Солижон Ҳусановнинг ичи тўла дард экан. У хўжалик аъзоларининг ютуқларни кўпайтириш йўлидаги ишлари, бозор шароитида иқтисодиётнинг аҳволи, колхозчиларни, барча аҳолини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилиш ва ҳоказолар тўғрисида жўшиб гапирди. Табиийки, ўтган йил билан бу йилнинг натижалари бир-биридан тубдан фарқ қилади. Бултур хўжалик жами 8 миллион 687 минг сўм даромад қилганди. Соф фойда 1 миллион 650 минг сўмни ташкил этди. Ишловчиларга 6 миллион сўм иш ҳақи тўланди. Ҳар бир колхозчининг ўртача ойлик маоши аввалги йилдагидан 67 сўмга кўпайиб, 190 сўмга тўғри келди. Лекин бу рақамлар эндиликда мутлақо қониқтирмайди.

Жамоа хўжалиги ҳудудида 5.300 та хонадон бор. Уларда 23 минг жон яшайди. Шундан 10 минг нафари ишга яроқли. Хўжаликда эса 3180 нафари меҳнат қилмоқда. Агар фахрийларни, кўп болали аёлларни қўшадиган бўлсак 4 мингдан зиёд киши умуммаблағига кўз тикиб туради. Тўғри, 1990—1991 йилларда республика Президентининг фармони бўйича 2300 дан ортиқ оилага томорқа ери берилди. Бу ижтимоий аҳволни бироз яхшилаган бўлса-да, барибир оғир.

— Бозор иқтисодиётига ўтилгач, шароит мураккаблашишини тушунардик, аммо бунчалик бўлишини билмагандик, — дейди Солижон ака. — Масалан, нарх-наво кўтарилиши муносабати билан қоплаш пули тўлаш хўжаликлар зиммасига юклатилишини сира кутмагандик. Рост-да, бозорга ўтишдан бизга ҳеч қандай фойда келгани йўқ. Шундай бўлгач, нима учун ёрдам пулини биз беришимиз керак? Йилнинг қандай якунланишини ҳозирдан айтиш қийин. Тахминларимиз шундай: маҳсулотлар баҳоси оширилгани ва бошқа сабаблар билан жами 11 миллион сўм даромад олиш мумкин. Ҳозирча кирим билан чиқим ўртасидаги фарқ 350 минг сўмни ташкил этаяпти. Бошқача айтганда иш ҳақи, қоплаш пули ва шу кабиларга 6 миллион 750 минг сўм тўланди. Даромадимиз эса 6 миллион 400 минг сўм бўлди, Умуман бу йил 13 миллион 700 минг сўм харажат бўлиши кўзда тутилмоқда. Аёнлашадики, бунга 2 миллион 700 минг сўм етишмайди. Хўш, уни қандай қоплашимиз керак. Биз ҳосилдорликни кўтариш, маҳсулот тайёрлашни кўпайтириш эвазига даромадни 1 миллион сўмга оширишимиз мумкин. Қолганини қаердан топишни билмаймиз. Бинобарин йил зарар билан якунланади.

Агар иш шу тарзда кетаверса нима бўлади? Жамоа хўжаликлари бошқа томонлардан ҳам қисилмоқда. Масалан илгари давлат банкидан олинган қарз эвазига 3 фоиз қўшимча тўланарди. Эндиликда бу 10 фоиз қилиб белгиланди. Мабодо хўжалик 1 миллион сўм олиб турса, унинг қўшимчаси 100 минг сўм бўлади. Шу адолатданми? Хўжалик иш ҳақидан ижтимоий суғуртага 26 фоиз, банкдан олинган қарзга 10 фоиз, фойда ҳисобидан 37 фоиз тўловлар бериши керак. Демак мураккаб аҳволдан қутилишнинг бирдан-бир йўли ана шу солиқларни камайтиришдир.

— Хўжаликларга мустақиллик бериш тўғрисида кўпдан бери гапириб келинмоқда, — давом этди раис. —Бироқ амалда ҳеч бир ўзгариш бўлмаётир. Айтайлик хўжалик айрим харидоргир маҳсулотларини ўз ихтиёри билан сота олмайди. Лоақал давлат буюртмасидан ортиқча маҳсулотларни нима қилиш кераклигини уларнинг ўзларига ҳавола этиш керак. Биз 11,5 тонна пиллани режадан ортиқча бўлгани учун олиб қолганмиз. Шуни сотишга рухсат ололмай сарсон юрибмиз. Хўжалик ўз маҳсулотларини четга чиқариш мақсадида Ўзбекистон ташқи иқтисодий банкида алоҳида счёт очди. Аммо «Узглавснабсбытсирё» рухсат бермаяпти. Бошқа муаммолар ҳам кўп. Масалан, помидорни исроф қилмаслик учун консерва заводи қуришимиз керак. Чунки ҳозирги пайтда кунига 100 тонна тайёрлашнинг имкони бўлгани ҳолда қайта ишлаш корхонасига 25—30 тонна маҳсулот топширилмоқда, холос. Алоҳида завод қуриш учун эса хўжаликнинг маблағи йўқ. Шундай кезларда бюджетданми ёки бошқа жамғармаданми пул топиб, ёрдам бериш керак. Эндиликда хўжаликларнинг ўзида катта-катта корхоналар барпо этиш чораларини кўриш зарур.

Раис ҳақ. Бугунги кунда хўжалик юритишда жуда кўп муаммолар кўндаланг турибди. Ўзбекистонимиз мустақил республика деб эълон қилинди. Ҳақиқий маънода шунга эришиш учун бундан буён ҳамма ишларни қилиш керак. Жумладан хўжаликларга, корхона ва ташкилотларга маҳсулот сотишда, ўзаро манфаатли ҳамкорликни йўлга қўйишда, четга чиқишда барча имкониятларни бериш лозим. Шунда бозор қийинчиликларини енгиш, аҳолини ҳозирги мушкулликлардан бехавотир олиб ўтиш мумкин бўлади.

ҲАР СОҲА ЭЪТИБОРДА

Тўй — халқимизнинг азалий удумларидан бири, очиқкўнгил, бағри кенг эл эканлигидан ёрқин нишона. Биз борган куни Муқимий номли жамоа хўжалиги бошқарувнинг раиси Йўлдошали Ҳожиматов келин тушираётган экан. Шунинг учун идорада уни учратолмадик: яқинда келиб-кетганлигини айтишди.

Мазкур хўжалик асосан сабзавотчиликка ихтисослашган. Лекин шу билан бирга чорвачилик маҳсулотлари, мева, пилла ҳам етиштирилади. Бу ерда яхши натижаларни қўлга киритаётган жамоалар кўп. Шулардан бири — Алижон Ҳасанов бошлиқ 3-бригаданинг ишлари билан танишдик. Меҳнат аҳли деҳқончиликнинг 11 та тури билан шуғулланмоқда. Табиийки, кўпчилиги сабзавот экинлари.

Қишлоқ четидаги шийпонда, дарахтлар соясида ўрнатилган ёғоч каравот устида уч-тўрт киши тушлик қилиб ўтиришган экан. Ҳол-аҳвол сўрашгач, уларнинг сафига қўшилдик.

— Бизнинг бригадада шароит бирмунча яхши, ёрдамчи хўжаликда 1(бош қўй, 2 бош сигир бор. Йилига 6—7 та қўчқор сўйилади. Ҳар куни иссиқ овқат тайёрланаяпти, — дея гап бошлади парник қоровули бўлиб ишлаётган Раҳмонназар ота Мирзаназаров. — Баъзи жойларда шу ҳам йў эмиш. Ҳа, ҳозир жуда қийин бўлиб қолди. Ўзимдан қиёс, беш нафар фарзандим бор. Ойига 100, дала юмушлари кўпайган пайтларда 180 сўм иш ҳақи оламан. Хўш, шу билан бугунги шароитда кун кечириб бўладими? Шукрки, ноннинг, уннинг нархи оширилмай турибди.

Бозорга ўтилгач, ёрдам сифатида қоплаш пули бера бошлашди. Лекин бор-йўғи бир ойгина олдик. Билишимча, уни тўлаш хўжаликлар зиммасига юкланибди. Яқинда гап чиқди: пилла ҳақи ўтказилаётган экан, ёрдам пулининг уч ойлиги бир қилиб тўланармиш...

Қишлоқда ижтимоий аҳвол турлича. Раҳмонназар отага ўхшаган кишилар бозор шароитида қийналиб қолишлари турган гап. Тўғри, томорқада ул-бул етиштиришади, шахсий қўраларида молҳол сақлашар. Лекин барибир оғир. Чунки отахон ўғилларидан бирини уйлантириши керак. Нарх-наво осмонда, тўй қилиш осон эмас.

Идорада бизга мазкур бригада аъзолари помидор терими пайтида яхши ҳақ олишларини айтишганди. Жамоа 38 нафар колхозчидан иборат. Теримчилар кунига ўртача 800—1000 килограммдан, баъзилари ундан ҳам зиёд ҳосилни саранжомлаб беришмоқда. Илгари ҳар килограммига 2 тийин тўланарди, 28 августдан бошлаб 3 тийинга кўтарилди. Ҳидоят Неъматова, Турдихон Собирова, Минаввар Султонова, Мавжуда Омонова каби илғорлар, Шавкат Зоҳидов, Турсунали Очилдиев, Комил Турғунов, Усмон Мадалиев сингари юкловчилар июль ойида 320—400 сўмдан ҳақ олишди.

— Бригадамиз аъзолари 5,5 гектар ерда карам, 15 гектарда помидор, қолган майдонларда бодринг, ошқовоқ, картошка, уруғлик ва ош лавлаги, пиёз, буғдой, шунингдек озуқа экинлари етиштиришмоқда, — дейди Алижон Ҳасанов. — Эртаги карам, помидор, картошка, бодринг тайёрлаш йиллик топшириқларини ошиғи билан уддаладик. Режадаги 99,5 тонна ўрнига 183 тонна карам, 394 ўрнига 500 тоннадан ортиқ помидор йиғиштириб олинди. Давлатга маҳсулотлар сотиш давом этаяпти. Асосий даромад помидордан келади, лекин қийин муаммо ҳам шунда. Бу йил кечроқ етилсин дея «Темка» навини эккандик. Аммо барибир ўртагилари билан бир вақтда, июлнинг охири-августда пишди. Айни шу пайтда заводга уни топшириш жуда азоб...

Бригадирнинг гапларини бош агроном Умаржон Жўраев ҳам тасдиқлади. Нафақат ушбу хўжаликда, балки ҳамма жойда шу муаммо бор. Сабзавоткорлар ҳамиша ғарқ пишиқчилик даврида қайта ишлаш корхоналарининг қувватлари етишмаслигидан, маҳсулот қабул қилиш ёмонлигидан зорланишади. Натижада ҳосилнинг талай қисми нобуд бўлади. Муқимий номли жамоа хўжалиги аъзолари қизил помидорни Қўқон консерва заводига топширишади. Лекин унинг дарвозаси олдида 1,5—2 кунлаб навбат кутилади. Улар мазкур корхонага август бошларида кунига 300 тоннанинг имкони бўлгани ҳолда 80—100 тонна помидор ўтказишди, холос. Пишган ҳосил эса кутиб турмайди. Шунинг учун сабзавоткорлар бир неча йилдан бери маҳсулотларини олисдаги Фарғона, Уч кўприк, Ашт, Конибодом, Исфара, ҳатто Тошкент консерва заводларига олиб боришмоқда.

— Қайта ишлаш корхоналари илгари ҳар килограммини 17—30 тийиндан олишарди, бу йил 50 тийиндан қабул қилишмоқда, — дейди бош агроном У. Жўраев. — Россияга жўнатилаётган кўкиш ва қизил помидорнинг келишилган нархи ҳам ёмон эмас. 2056 тонна карамни ҳар килограммига 45 тийиндан баҳо қўйиб, вагонларда юбордик. Бир килограмм лавлаги уруғини 8 сўмдан сотамиз.

Жорий йилда хўжалик давлатга жами 7390 тонна сабзавот, шу ҳисобдан 4898 тонна помидор, 1032 тонна эртаги карам, 50 тонна картошка, 40 тонна мева, 19 тонна пилла, шунингдек чорвачилик маҳсулотлари топшириши керак. Эртаги карам режаси икки, картошка қарийб тўрт ярим ҳисса, пилла эса 118 фоиз қилиб бажарилди. Бу йил барча соҳалардан 3 миллион 405,9 минг сўм даромад олиш кўзда тутилган. Лекин ҳақиқатда бундан зиёд бўлиши кутилмоқда. Чунки деҳқончилик маҳсулотларининг харид нархлари йил бошида белгиланганидан анча юқори бўлаяпти. Шунинг эвазига 1 августга қадар уларни сотишдан хўжалик йиллик режадагидан ҳам 769 минг сўм кўп, яъни 3 миллион 320,3 минг сўм даромад қилди.

Бош агроном юқори ҳосилли, илғор жамоаларни ҳам тилга олди. Нўъмон Солиев бошлиқ бригада 90 тонна ўрнига 235 тонна, Фарҳод Жўраев бригадаси 109 тонна ўрнига 244 тонна, Маннон Боисжонов бригадаси 145 тонна ўрнига 311 тонна, Алижон Ҳасанов бригадаси 99,5 тонна ўрнига 183 тонна карам топширишган. Помидор тайёрлаш бўйича ҳам шулар пешқадам.

Бошқарув раиси Йўлдошали Ҳожиматов хонадонига — тўйхонага ҳам ўтиб, «қуллуқ бўлсин» дея шодиёналар меҳнат ютуқларига уланиб кетишини тиладик.

ТАШАББУС ҚАНОТ ЁЙДИ

Ҳамма жойда бу йилги шароит деҳқончилик учун ноқулай келганлигини таъкидлашади. Чиндан ҳам кўклам ва ёзнинг боши қишлоқ меҳнаткашлари учун қатор қийинчиликларни туғдирди. Район хўжаликларида бўлганимизда бунга жавобан ҳамжиҳатлик кучайгани, тадбиркорлик кўрсатилгани аён бўлди. Пахтакорлар кейинги йилларда режани илғорлар қаторида бажаришга эришмоқдалар. Бу бежиз эмас. Зеро юқори ҳосил тўплашда, парвариш ишларини ташкил этишда уларнинг ўзига хос тажрибалари бор. Бу йилги қийинчиликлар ҳам заршуносларни чўчита олгани йўқ. Шуни таъкидлаш кераккки, район меҳнаткашлари аҳвол оғирлигини ҳис этиб, қишлоқ хўжалигида зарбдор 90 кунлик ўтказиш юзасидан ташаббус билан чиқдилар. Бундай мурожаат уларнинг шу йил 6 июнь кунги йиғилишида қабул қилинганди, у вилоят партия қўмитаси томонидан маъқулланиб, ҳамма жойда кенг оммалаштиришга тавсия этилди.

Мавжуд 7 та пахтачилик хўжаликларида жами 11466 гектар майдонда ғўза ўстирилаяпти. Ҳар гектар ердан 34 центнердан хирмон кўтариш, давлатга 38 минг тонна пахта етказиб бериш кўзланган. Пайкалларда мўлжалдаги ҳосилни тўплашда юқоридаги ташаббуснинг таъсири катта бўлди. Экин парвариши аниқ ҳолатни ҳисобга олган ҳолда, илғор агротехника қоидалари асосида йўлга қўйилди. Айниқса табиий офат етказган зарардан сўнг қайтадан чигит экилган 2500 гектардан зиёд ердаги ниҳоллар алоҳида қаровда бўлди. Дала ишларини ўз вақтида, сифатли амалга ошириш учун қўшимча тадбирлар белгиланди. Ҳар бир механизатор, сувчи икки-уч ҳисса ғайрат билан меҳнат қилишига тўғри келди. Зарбдор 90 кунлик давомида ғўзаларга 6 марта ишлов берилди. Табиийки ҳар гал культиватор ишчи қисмлари пайкалнинг шароитига қараб мослаштирилди.

Уч ой мобайнида қилинган фидокорона меҳнат ўз самарасини берди. Ҳозир пахтазорлардаги ҳосил чўғи кўзни қувонтиради. Айни пайтда заршунослар парваришни йиғим-теримга қўшиб юборишга чоғланмоқдалар. Кузги мавсумга ҳамма хўжаликларда пухта тайёргарлик кўрилди. Район бўйича ялпи ҳосилнинг 70 фоизи зангори кемалар ёрдамида йиғиштириб олиниши керак. Мавжуд 180 та терим машинаси аллақачон сифатли шайлаб қўйилган. Шунингдек қўл теримига, пахтани қабул қилиш ва топшириш жараёнларида ишлатиладиган техника ҳамда жиҳозларни ҳозирлашга ҳам катта эътибор берилди. Деҳқонлар бугун-эрта ҳосил теримини оммавий суратда бошлаб юборадилар.

— Районимиз меҳнаткашлари ютуқларни мустаҳкамлаш учун барча куч ва имкониятларни ишга солмоқдалар, — дейди район партия қўмитасининг биринчи котиби, халқ депутатлари район Кенгашининг раиси, Ўзбекистон халқ депутати Анваржон Эркабоев. — Шубҳасиз бу йилги иш натижалари бултургидан кам бўлмайди. Бундай меҳнатсевар халқ учун ҳамма нарсани қилсанг арзийди. Бозор иқтисодиётига ўтилгани, нарх-наво кўтарилгани кишиларимизнинг турмуш тарзига ўз таъсирини кўрсатмоқда. Бу эса биз, раҳбарлардан ижтимоий муҳофаза чораларини қидириб топишимизни тақозо этмоқда.

Шу ўринда республика раҳбариятининг, аввало Ўзбекистон Президентининг узоқни кўзлаб аҳоли манфаатлари йўлида чиқарган фармонлари нақадар ўз вақтида ва тўғри бўлганлигини алоҳида таъкидламоқчиман. Уларнинг рўёбга чиқарилиши бугунги кунда юрт аҳлини кўплаб қийинчиликлардан сақлаб қолди. Биргина одамларга уй-жой қуриш учун ва қўшимча томорқа сифатида ер берилишининг ўзини олайлик. Бу тадбир нафақат турар-жой муаммосини, балки аҳолининг озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминотини, шунга ўхшаш бошқа бир қанча ижтимоий масалаларни ҳал қилиш имконини берди. Районимизда қарийб 170 минг нафар киши истиқомат қилади. Аксарият оилалар тор жойда тиқилиб яшашаётганди. Эндиликда кўпчилиги алоҳида томорқали бўлди.

Районда республика Президентининг бошқа кўрсатмаларини, хусусан аҳолининг шахсий ёрдамчи хўжалигини ривожлантириш ва уларни ем-хашак билан таъминлаш борасидаги фармонлари ҳам изчил бажарилмоқда. Ўтган йили одамларга 4145 тонна дағал хашак, 4706 тонна кўк ўт, 429 тонна ширали озуқа, 5713 тонна ҳар хил емиш, 886 бош қорамол, 5450 бош қўй, 69 мингдан зиёд парранда арзон нархда сотилди. Бундай ишлар жорий йилда ҳам амалга оширилмоқда.

Бу ерда энг долзарб муаммолардан бири ишсизликдир. Айни пайтда бундай кишилар сони 3 мингтага етади. Шу боисдан кейинги пайтларда янги корхоналар қуриш, ишчи ўринлари вужудга келтириш юзасидан аниқ сиёсат юритилмоқда. Бу соҳада кейинги икки йилда талай ишлар қилинди. Шўрсувдаги механика заводи, тоғ-кимё ишлаб чиқариш бирлашмасининг чўян қуйиш цехи, хўжаликлараро механизациялашган 98-кўчма колонна қошида ғишт цехи, «Қўқон» давлат хўжалигида консерва тайёрлаш цехи, Ленин номли давлат хўжалигида миллий кийимлар цехи, Яккатутда 7-қурилиш колоннаси, «Ўзбеккооператив» қурилиш-монтаж трестининг Қулибекдаги кўчма колоннаси ва ҳоказолар ташкил этилиши туфайли 2700 дан зиёд киши иш билан таъминланди. Шу йилнинг дастлабки беш ойида эса 1509 нафар киши юмушли бўлди. Бултур райондаги «Феркон» (Фарғона конденсатор ишлаб чиқариш) заводи қурилиши бошланди. У ишга тушгач, 1200 нафар киши меҳнат қилади. Бундан ташқари жорий йилда пахтани қайта ишлайдиган момиқ фабрикаси, керамзит заводи, Яйпан тикувчилик фабрикасининг иккинчи навбати қурилишлари ҳам бошланди. Буларнинг ҳаммаси ишсизликни тезроқ бартараф этишга қаратилгандир.

— Бир нарсани бот-бот ўйлайман, — деди Анваржон Имомназарович суҳбат охирида. — Районимиз эндиликда мустақил бўлган қуёшли Ўзбекистонимиз номи билан аталади. Бу шу ҳудудда яшаб меҳнат қилаётган барча кишилар, жумладан менинг ҳам зиммамга ўзгача масъулият юклайди. Гўё биз яхши ишламасак бутун республикамиз аҳлининг юзини ерга қаратгандек туюлади. Шу боисдан алоҳида ғайрат билан ишлашга, бошқаларга ўрнак бўлишга астойдил ҳаракат қилаяпмиз.

Э. ИБРОҲИМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

● **«Комсомол» давлат хўжалигининг директори Абдулҳаким Мирсолиев ҳосил чўғидан мамнун.**

● **Муқимий номли жамоа хўжалиги аъзолари Турдихон Собирова ва Минаввар Султонова.**

Р. ХОЛМАТОВ олган суратлар.

ОЛТИН КЎПРИК

Азалий анъаналар

Минг йиллардан бери «Бир пиёла чойимиз бор, марҳамат қилинг!» деган калом оғзидан тушмайдиган халқимиз қачонлардир кашф қилган чойхона Ўрта Осиё халқлари ҳаётида қадимдан ижтимоий-маърифий моҳиятга эгадир. Бу кошона ўзида ота-боболаримизнинг кўҳна анъаналарини сақлаб қолган. Тарихий солномалар, манбалар, афсона ва ривоятларда айтилишича, чойхона кишилар ўртасида ўзаро алоқа, фикр алмашув, маданий дам олиш ва ҳордиқ чиқариш воситаси, кишиларнинг ахлоқий муносабатлари, дўстлиги, биродарлиги, меҳр-оқибати, оилавий-маиший муносабатларидан тортиб, ижтимоий ҳаётнинг муҳим тарихий воқеа-ҳодисаларигача муҳокама қилиш — мулоқот маскани, халқимизнинг меҳмоннавозлигини кўз-кўз қилувчи муқаддас даргоҳ бўлиб келган. Унда ҳамиша миллий таомлар, нон-патирлар, ширинликлар муҳайё бўлган. Чойхоначилар бу кошонага ташриф буюрган ҳар бир киши олдига иссиқ нон, қанд-қурс, майиз-ёнғоқ ва чой келтириб қўйганлар. Аксарият чойхоналарда нуроний кексалар учун тўрдан махсус жой ажратилган. Ёшлар бу ерларга ўтирмаганлар.

Зоҳирий ва ботиний одоб-ахлоқ, муомала, кишилар ўртасида ўзини қандай тутишнинг қонун-қоидалари, ҳатто оилада, мактаб ва мадрасаларда ўқитилмаган кўпгина инсоний тартиб-қоидалар одамларга, айниқса, ёшларга чойхона воситасида сингдирилган. Даврада одоб билан ўтириш, навбат билан сўзлаш, чой қуйиш, меҳмондорчиликнинг ўзига хос тартиблари — тавозелик, ҳурмат-эътибор, назокат, хушмуомалаликни одамлар чойхонада кўрганлар, бу инсоний фазилатларни ўз фаолиятларининг негизи деб билганлар.

Чойхонадаги дилкашлик, ҳамжиҳатлик тасодифий эмас эди, албатта. Анъанага кўра ўспирин, ўрта ёш ва кексалар ўз тенгдошлари билан гап-гаштакхўрлик қилишар, ҳафтанинг жума куни тўпланишиб, навбатма-навбат дастурхон солишар, дил чигилини ёзишарди. Бундай пайтда баҳри-байт, лапар, айтишув, ўлан, чистонлар аскияга уланиб кетган.

Катта шаҳарлар, бекатлар, кентлар, бозорлар, карвонсаройлар қошида очилган чойхоналар кишиларнинг ижтимоий аҳволи, тарихий воқеа-ҳодисалар, хусусан, турли элатлар, урф-одатлари турли халқлар ва мамлакатлар ҳаётига оид янгиликлардан огоҳ қилувчи даргоҳ ҳисобланган. Узоқ юртлардан келадиган меҳмонлар, карвонларни кутиб олиш учун махсус ҳужралар бўлган. Улар меҳмонхона вазифасини ҳам бажарган. Меҳмонлар шаҳар ҳаёти, халқ урф-одати, маданияти, турмуш тарзи билан дастлаб чойхоналарда танишганлар.

Инқилобдан сўнг ижтимоий ҳаётдаги ўзгаришлар туфайли чойхоналар фаолиятининг мазмуни ҳам ўзгарди: Шўро ҳокимиятининг дастлабки йилларида тарғибот-ташвиқот ҳамда ташкилий-тарбиявий ишлар марказига айлантирилди. 20-йилларда мафкура ишларида маҳаллий аҳоли турмушидаги халқ анъаналари ва урф-одатларидан устомонлик билан фойдаланилди. Туркистон сиёсий-оқартув бошқармасининг 1921 йил 28 июндаги «Агитаторларга кўрсатма»сида маҳаллий аҳоли турмуш шароити, урф-одати, дини, ахлоқи, эътиқоди, дам олиши, машғулотини инобатга олиш, сиёсий ҳушёрлик кўрсатиш таъкидланади.

Халқ анъаналари, урф-одатлар, диний эътиқодларни оёқости қилиш бошланган 20—30 йилларда «қизил чойхона»ларда «Битсин хурофот!», «Сен колхозга кирдингми?», «Ҳужум» душманларига ўлим» каби шиорлар жаранглади. Абдулазиз Абдураҳмонов ёзишича, Тошкентдаги қизил чойхоналардаги манзара қуйидагича эди: улар вилоят ижроия қўмитаси яқинидаги кенг ва ёруғ бинога жойлашганди. Озодаликка риоя қилинар, деворларга ўзбек, рус, қирғиз, татар тилларидаги плакатлар илиб қуйилар, газеталар мунтазам келтириб турилар, саводсизлар шароити ҳисобга олиниб, овоз чиқариб ўқиларди. Чойхўрлар бу ерда шахмат-шашка ўйнаб, қўшиқ-куй тинглар, аския эшитардилар.

Абдулла Қаҳҳорнинг «Асрорбобо» ҳикоясида тасвирланганидек, Улуғ Ватан уруши йилларида халқни она-Ватан ҳимоясига отлантириш, жанггоҳлар орқасини мустаҳкамлаш, одамларда Ғалабага ишончни барқарор сақлаш борасидаги тарғибот-ташвиқот ишларида чойхоналар муҳим восита бўлиб хизмат қилди.

Наманганлик шоир Ҳабиб Саъдулланинг ёзишича, Ўзбекистоннинг биринчи халқ шоирларидан Муҳаммадшариф Сўфизода, шоир Рафиқ Мўминов, СССР халқ артисти Раззоқ Ҳамроев каби маданият намояндалари бир вақтлар Наманган шаҳридаги «Шарқ» чойхонасидан минбар сифатида фойдаланганлар. Кейинчалик Наманганнинг гавжум чойхоналарида қўшиқ айтиб, чойхўрлар дилига завқ- шавқ бахш этувчи санъаткорлар «Шарқ» анъаналарини давом эттирганлар. Шоир ва ҳофиз Шўҳий, Ўзбекистон халқ артисти Муҳиддин Мансуровлар чойхоналарга файз киритишган.

Хуллас, чойхона барвақт очилиб, кеч ёпиладиган, баъзан эса кун тунга, тун кунга уланиб кетадиган даргоҳ эди. Ўзбекистон Компартиясининг 1 съездида қабул қилинган «Қишлоқда агитация-пропаганда ишларининг вазифалари» қарорида (1925 йил, март) қизил чойхоналарни маданий-оқартув ва ташвиқот ишларини олиб борувчи марказга айлантириш, бу ишга қишлоқ ўқитувчиси ва комсомол фаолларини жалб этиш, декретларнинг овоз чиқариб ўқилишини уюштириш, солиқ қонунларининг ва кредит-кооператив ёрдамларининг мазмунини оммалаштириш, қизил чойхона ходимлари ўртасида алоҳида иш олиб бориш кўрсатилган эди.

Шундай қилиб, қадим анъаналар руҳида ишлаб келаётган чойхоналар фаолияти ҳам сиёсатлаштирилди. 1923 йилда Туркистон жумҳуриятида 137 та «қизил чойхона» мавжуд бўлса, 1927 йили улар 227 тага етди.

Маънавий карахтлик ва турғунлик йилларида шаҳару қишлоқларда замонавий чойхоналар қурилиб, моддий базаси мустаҳкамланган бўлса-да, уларда сиёсий-оммавий, маданий-тарбиявий ишлар ўтказишга жиддий эътибор берилмади.

Чойхона — қадим-қадимдан халқ анъаналарини намоён қиладиган маскан эканлиги 70-йилларда эсимизга тушиб, Тошкентда «Кўк гумбаз», «Фарғона», «Самарқанд», «Салом», «Дўмбиробод», «Оталар чойхонаси», Андижоннинг Хўжаобод районида «Булоқбоши», Фарғонанинг Қува шаҳрида «Оталар чойхонаси», Катта ўзбек йўли бекатларида «Чеҳра», «Сангзор», «Ором», «Маржонбулоқ», «Минг чинор», каби чойхоналар қурилди.

Лекин жумҳуриятимиз шаҳар ва қишлоқларидаги юзлаб чойхоналарда халқ анъаналари руҳи барқарор сақланиб қолган бўлса-да, улар фаолиятида муаммолар тўлиб-тошиб ётибди. Моддий базаси ночор, зарур жиҳозлар, асбоб-ускуналар етишмайди, нурай-нурай деб турган эски биноларга жойлашган. Ростини айтганда; кўпгина чойхоналар маданият масканидан, маърифатхонадан кўра чойхўрлик, ошхўрлик гўшасига айланган. 60-йилларда умумий овқатланиш бошқармаларининг «ишбилармонлари», савдо мутасаддиларининг ташаббуси билан чойхоналар режа билан ишлайдиган корхоналарга, даромад манбаларига айлантирилди. Кўплаб ошхоналар, ресторанларга, улар ҳузуридаги чойхоналар эса ўз-ўзига хизмат қилишдек ғалати тартибга ўтдики, бу мазкур оромгоҳларнинг чинакам моҳиятини йўққа чиқарди, фаолиятининг сусайишига олиб келди, минг йиллар мобайнида тўпланган қадр-қимматини, файзини, кўрку тароватини йўқотди. Эндиликда аҳвол шу даражага бориб етдики, чойхоналарнинг кўпчилигида мис самоварлар, чинни чойнак-пиёлалар ўрнига бак, тунука чойнак, стаканлар пайдо бўлди. Тоза гиламлар, кўрпачалар, ёғоч чорпоялар ўрнини кирчир палослар, стол ва стуллар, темир каравотлар эгаллади. Чойхоналардаги чой навларининг пастлиги туфайли дамлангани бемазалиги, хуштаъм эмаслиги, бўйнини харидек қилиб ўдағайловчи баъзи чойхоначилар тўғрисида гапирмасак ҳам бўлади.

Ҳозир жумҳуриятимиздаги кўпгина чойхоналарда халқ анъаналари руҳи тикланаётган бўлса-да, айрим муассасалар, корхоналар, колхоз ва совхозларда уларга эътибор ҳамон суст: жиҳозлар ва асбоб-ускуналар етишмайди, эски биноларда жойлашган, улар маданият марказидан кўра кўпроқ бекорчилар тўпланадиган жойга ўхшайди.

Бу ўринда муҳташам клубларга қараганда тозалик қоидаларига мутлақо жавоб бермайдиган чойхоналарга нега одам кўп келади, деган савол туғилиши табиий. Сабаби: чойхоналар ҳам клубдагидек, кишиларга ўзаро муносабатда бўлиш шароитини яратиб беради. Кишилар уларда ўзларини эркин ҳис этадилар. Уларнинг хатти-ҳаракатини ҳеч ким назорат қилмайди, бошқармайди. Суҳбат мавзулари чегараланмайди. Шундай бир табиий ҳолат вужудга келадики, киши ўзи истаган ишини қилиш, ҳатто ёлғиз ўтириб, ширин хаёллар суриш имкониятига эга бўлади. Шунинг учун чойхоналарни маданий-оқартув муассасалари қурилиши комплекс лойиҳасига киритиш ҳақида бош қотириш лозим.

Афсуски, жумҳуриятимиз маҳаллаларида, айниқса, Тошкент шаҳри мавзеларида чойхоналар барпо этишда кўп қийинчиликларни енгишга тўғри келмоқда. Гугурт қутисидай бир-бирига қалаштириб ташланган кўп қаватли уйлар оралиғида чойхона қуриш учун жой йўқ. Бундан ташқари ўзбекларнинг анъана ва удумлари бир юмушни кўплашиб бажариш асосига қурилган. Тўй-томоша, байрам-ҳашам, қазо-аза, хотирлашлар кўпчилик билан бирга ўтказилади. Бунинг учун қозон-товоқ, ўчоқ-самовар, ўтин, стол-стул зарур. Бу анжомлар ҳам чойхона омборида сақланиши керак. Мавзелар лойиҳасини чизаётганлар ана шу миллий ўзига хосликларни ҳисобга олаяптиларми? Албатта, йўқ. Бунинг устига халқ депутатлари Кенгашлари одамларнинг: «Ўз маблағларимиз ҳисобига чойхона қурамиз?» — деган талабларига қийинчилик билан рози бўлаётганлигини кўриб, ёқа ушлайсиз. Маҳаллаларда чойхона қуриш катта ҳаражатни талаб этмоқда. Чойхоначилар малакасини ошириш курслари ташкил этиш, уларни тайёрлайдиган махсус ўқув-тарбиявий ишларни йўлга қўйиш ҳам муҳим масаладир.

Саронжом-саришта, супуриб-сидирилган, баҳаво, атрофи гулзор чойхонага ҳамманинг боргиси келади. Бунинг устига хуштавозе чойхоначи қўлидаги баркашда иссиқ нону қанд-қурс бўлса, пахта гулли чойнак-пиёладан қайноқ чой ҳовури кўтарилиб турса, қандай яхши! Хуллас, ҳақиқий шарқона чойхоналарга халқимизда эҳтиёж катта. Зеро, чойхоналар аждодларимиздан мерос қолган анъаналарни сақлаш йўлидаги олтин кўприкдир.

Ғ. ҒАФУРОВ,
филология фанлари номзоди.

ТАҲРИРИЯТДАН: Қадрли муштарийлар!

Мазкур мақолада Ўрта Осиё халқлари ҳаётида қадимдан ижтимоий-маърифий моҳиятга эга бўлган чойхоналарнинг аҳамияти, улар фаолиятидаги муаммолар, тарғибот-ташвиқот марказини ташкил этишдаги қийинчиликлар лўнда қаламга олинган. Сизнингча чойхоналар аҳамиятини ошириш, уларни барчанинг севимли масканига айлантириш, ота-боболаримизнинг энг яхши анъаналарини сақлаш ва давом эттириш учун нималар қилиш керак?

Мактубларингизни кутамиз.

МЕВА ШАРБАТИ

Киров районидаги «Москва» колхози боғларида ширин-шакар мевалардан мўл ҳосил етиштирилади. Эндиликда соҳибкорлар моҳир консервачилар деган юксак унвонга ҳам сазовор бўлишди. Бу ерда ишга туширилган цех маҳсулотлари Фарғона вилояти дўконларида қўлма-қўл бўлиб кетмоқда. Бошқа минтақалардаги харидорлар ҳам уларни жон-жон деб олишмоқда.

Цехда вилоятдаги турдош корхоналарда иш ўрганиб келган 30 киши ишлайди. Лекин улар кўп нарсаларга улгуришмоқда: ҳар куни бир неча минг банка помидор, бақлажон, булғор қалампири, беҳи, олма, ўрикдан консервалар тайёрланмоқда. Тайёрланган маҳсулотнинг ҳаммасини назорат комиссияси кўздан ўтказади, ҳозирча у бирор марта ҳам эътироз билдиргани йўқ.

Бойсун тўқув фабрикасида ишлаб чиқарилган сержило, нафис маҳсулотлар нафақат республикамизда, балки мамлакатда ҳам манзурдир. Бу ерда хонатлас ва бекасамнинг ўнга яқин тури тайёрланади. Корхона жамоаси бозор эҳтиёжини ҳисобга олиб, амалдаги йилнинг биринчи ярмида режалаштирилганидан бир ярим миллион сўм ортиқ маҳсулот тайёрлаб чиқарди.

СУРАТДА: тўқув цехининг созловчи—устаси Жалил Раҳмонов.

В. МИЛЕНЬКИЙ олган сурат. (ЎзТАГ).

Қадрли муштарийлар! «Қишлоқ ҳақиқати»нинг 1992 йилги обуна баҳоси 25 сўм 68 тийин қилиб белгиланган. Рўзнома йилига 256 марта хонадонингизга ташриф буюради. Бир газетани камида 3—4 муштарий ўқиса, минг-минглаб кишилар ўзларининг билим доираларини кенгайтирадилар, маънавий эҳтиёжларини қондирадилар, дунё воқеаларидан хабардор бўладилар. 12 сўм 84 тийин тўланса, олти ойга расмийлаштириш мумкин.

Шу ўринда рўзнома ва жаридаларга обуна бўлиш чоғида олинадиган беш фоизлик савдо солиғи бекор қилинганлигини айтиб ўтиш зарур. Бу муштарийларни ва «Союзпечать» идоралари ходимларини ортиқча ташвишдан халос этди.

АХБОРОТ

МАҚОМЧИЛАР БАҲСИ

Қарши шаҳри марказидаги «Нуроний» чойхонасида мақомчилар дасталарининг вилоят кўрик-танлови бўлиб ўтди. Унда вилоятдаги барча ноҳиялардан келган дасталар иштирок этди.

Кўрик танловда Шаҳрисабз шаҳар маданият уйи мақомчилари фахрли 1-ўринни, Чироқчи район маданият уйи мақомчилари 2-ўринни, Қарши шаҳар маданият уйи ҳамда Қарши район «Ленинизм» давлат хўжалиги қошидаги «Чўлобод» ашула ва рақс ансамбли қатнашчилари эса 3-ўринни эгалладилар.

Ана шу ғолиб дасталарнинг Мустафо Турниёзов, Пўлат Усмонов, Олимжон Мирзаев, Хуррам Бозоров, Шерали Жаллиев, Шарофиддин Муродов сингари ижрочилари қобилиятига жюри ҳайъати юқори баҳо қўйди.

У. САИДОВ.

ЭЪЗОЗ

Паст Дарғом районидаги Чўнқаймиш қишлоғида бўлсангиз умрини халқ маорифига бағишлаган табаррук инсон Муҳаммади Усмонов ҳақида ҳам тўлқинланиб ҳикоя қилишади. У яхши шоир, жамоатчи мухбир сифатида ҳам эътибор қозонди. Ёш авлодга пухта билим бериш, уларни анъаналарга садоқат руҳида тарбиялашда ҳамкасбларига намуна бўлди. Муҳаммади Усмоновнинг иш тажрибаси оммалашганди. Моҳир педагог қишлоқнинг фахри эди. Ҳозирги кунда у орамизда йўқ. Аммо орзулари рўёбга чиқмоқда. Ишини шогирдлари давом эттиришмоқда.

Кўксини орден ва медаллар безаган муаллимлар устози, шоир, журналист Муҳаммади Усмоновга ўхшаган фидойилар ҳамиша эл ёдида, эъзозидадир.

М. БОБОҚУЛОВ.

НОДИР ТОПИЛМА

Бухородаги йўллардан бирида тузатиш пайтида тупроқ солинаётганда қадимги тангалар дафинаси топилди. Ерга солиш учун тупроқни бу ерга шаҳарнинг Тоқи телпак фурушон гумбази ёнида қазилаётган жойдан олиб келингани аниқланди.

Дафинадан 764 та мис танга чиқди. Дастлабки маълумотларга қараганда, тангалар XV асрнинг охири — XVI асрнинг биринчи ярмига мансубдир.

— Дафина синчиклаб ўрганилади, — дейди Бухоро музей қўриқхона тангалар ва эпиграфика бўлимининг мудири Ғ. Қурбонов. — Чамаси у тарихимизга кўпгина янги саҳифалар қўшади.

СПОРТЛОТО

36-ТИРАЖ НАТИЖАЛАРИ

«45 дан 6»: 1, 13, 23, 35, 40, 44.
«36 дан 5»: 11, 18, 20, 22, 26.

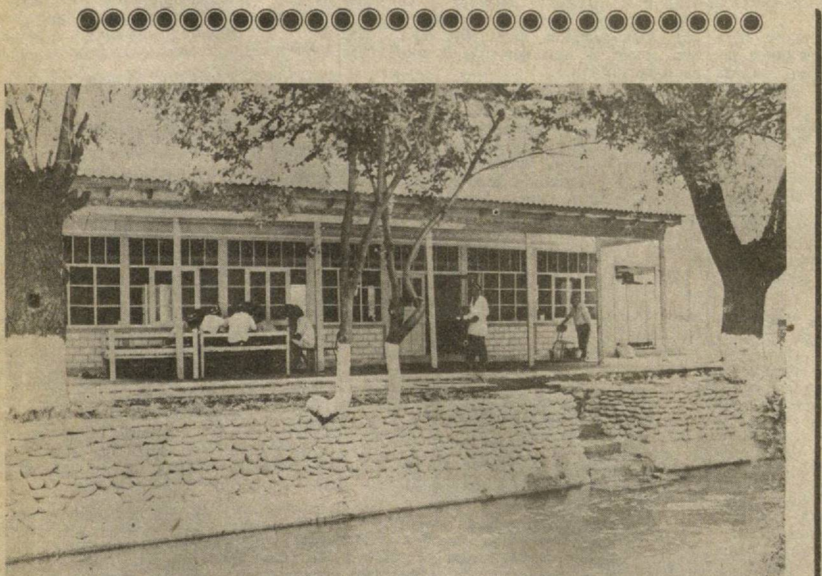

Кейинги пайтда Советобод шаҳри Андижоннинг гўзал гўшаларидан бирига айланиб бормоқда. Бунинг ўзига хос сабаблари бор. Чунки шаҳарда ишбилармон ва ўз касбига фидойи кишилар яшайди.

Яқинда ака-ука Салоҳиддин, Ғуломиддин ва Жалолиддин Шобуддиновлар ўз жамғармалари ҳисобидан юз ўринли чойхона қуришди. Атрофи дов-дарахтлар билан ўралган сўлим масканга «Хонобод» деб ном беришди. Қисқа фурсатда бу жой меҳнат фахрийлари ва ёшларнинг севимли оромгоҳига айланди.

СУРАТДА: «Хонобод» чойхонасининг ташқи кўриниши.

Ш. АЛИМОВ олган сурат.

1991 — Алишер Навоий йили

ҚУТЛУҒ ДАРГОҲ

Алишер Навоийнинг 550 йиллиги муносабати билан Самарқандда музей очилди. Дастлаб музей учун махсус бино қуриш кўзда тутилганди. Уни Самарқанднинг эски шаҳар қисмида бунёд этиш режалаштирилган эди. Чунки Алишер Навоий бу ердаги Хонақо мадрасасининг ҳужраларидан бирида тўрт йил яшаган.

Бино лойиҳаси тайёр бўлганда, ундан воз кечишга тўғри келди. Лойиҳага кўра музей қуриладиган жой қазилаётганда у ерда Ўрта асрда қурилган иншоотнинг қолдиқларига дуч келинди. Ҳали ўрганилмаган ёдгорлик устига бино қуриб бўлмаслигини ҳисобга олиб, шоир музейи учун янги жой танлашга тўғри келди. Кўпгина мунозаралардан сўнг Улуғбек мадрасаси ташкил этилажак музей учун энг муносиб жой деб топилди. Навоий Самарқанддалик пайтида бу мадрасага кўп келиб турар эди. У бу ерда ижодий кечалар ўтказар, Самарқанднинг ҳаваскор ва етук ижодкорлари билан шеърхонлик қиларди.

Давлат музей-қўриқхонаси илмий ходимларининг ташаббуси билан Алишер Навоий музейи экспонатлари мадрасанинг дарсхонасига жойлаштирилди. Кўп даврлар ўтиб кетгани учун ҳам Алишер Навоийнинг бирор бир буюмини топиш амримаҳол эди, албатта. Бироқ унинг адабий меросидан бой намуналар қолганди. Улар шоирнинг авлодлари ва ҳаттотларнинг самарали хизматлари эвазига бугунги кунгача сақланиб келди. Алишер Навоийнинг музей-қўриқхона қазноқларидан танлаб олинган асарлари қўлёзмалари ва литографиялари янги музейда биринчи бор намойиш этилмоқда.

Шоир музейида шунингдек, унинг асарларига ишланган миниатюралар, ўша даврда ишланган металл ва сопол буюмлар жойлаштирилган. Улар билан ёнма-ён эса Самарқанд чинни заводининг Навоий тасвири туширилган буюмлари, шоир ҳайкалларининг, шаҳардаги унинг номи билан аталувчи кўчаларнинг фотосуратлари ҳам ўрин олган.

Музей экспонатлари тўрт бўлимдан иборат. Дастлабки бўлимдаги кўргазмалар буюк жаҳонгир Амир Темур номи билан боғланган. Кейинги бўлимларда эса шеърият султонининг ўтмишдошлари ва устозлари — Низомий Ганжавий, Ҳусрав Деҳлавий Шерозий расмларининг галереяси жой олган. Алишернинг болалик йиллари, унинг Ҳусайн Бойқаро билан дўстлашуви, шоирнинг кейинги ҳаёти ва фаолиятини акс эттирувчи картиналар билан бойитилган.

Кўргазманинг охирги бўлими Навоий ҳаётининг сўнгги йилларига бағишланади. Бу ердаги ҳужжатлар орасида Ҳиротдаги Алишер Навоий мақбарасининг Октябрь инқилобидан илгари олинган фотосурати ҳам бор.

Б. МАНСУРОВ,
ЎзТАГ мухбири.

УЛУҒ ШОИРГА БАҒИШЛАБ

БИШКЕК. Шарқнинг буюк шоири, мутафаккири ва давлат арбоби Алишер Навоий туғилган кунининг 550 йиллигига бағишлаб Қирғизистон пойтахтида илмий конференция бўлиб ўтди. Анжуман қатнашчилари Навоийнинг туркий халқлар адабиётларини ривожлантиришга жуда катта таъсир ўтказганини, унинг жаҳон санъати хазинасига қўшган ҳиссасини таъкидладилар.

Конференция ишида Ўрта Осиёда таниқли тарихчилар, тилшунослар, файласуфлар, маданий-миллий марказларнинг намояндалари, ёзувчилар иштирок этдилар.

(ТАСС).

Ойнаи жаҳонда

11 СЕНТЯБРЬ, ЧОРШАНБА

● ЎзТВ I

8.00 «АХБОРОТ».
8.25 «Соғлом бўлай десангиз».
8.35 «АЛАМ ДАРЁСИ». Телефильм.
8.55 Ойбек. «НАВОИЙ». Видеофильм. 1-қисм (такрор.).
10.30 БИОЛОГИЯ. Эволюцион таълимот.
11.00 «ЁШЛИК» студияси кўрсатади. «ТЕЛЕЖАРИДА».
11.30 КИМЁ. Кучли ва кучсиз электролитлар.

* * *

18.00 ЯНГИЛИКЛАР.
18.10 «Ҳаво шарида сайр». Мультфильм.
18.25 Болалар учун. «Қувноқлар даврасида».
18.55 «ДЕПУТАТ ВА ҲАЁТ».
19.30 «АХБОРОТ» (рус тилида).
19.50 «НАҚШЛАР ЖИЛОСИ». Халқ амалий санъати ҳақида.
20.40 «БУТУН УМР ДАВОМИДА». Телефильм.
21.00 «АХБОРОТ».
21.25 Бахтиёр Тўлаганов куйлайди.
22.05 Ойбек. «НАВОИЙ». Видеофильм. 3-қисм.
23.15 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II
«ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

19.05 «ТАБИАТНИ АСРАНГ». Кинопрограмма.
20.00 «ПУЛЬС». Хабарлар.
20.10 Мусиқий лавҳалар.
20.40 «ВЕЛОСИПЕД НЕГА ИХТИРО ҚИЛИНАДИ!». Телефильм.
20.50 «МИРАЖ».
21.50 «КИНОНИГОҲ».

● МТ — ОРБИТА-4

6.00 «ТОНГ».
8.35 «Чўчқабоқар». Мультфильм.
8.55 Қора Қораев номли Озарбайжон Давлат камер оркестри — студиямиз меҳмони.
9.25 «Чемпионлар билан биргаликда».
9.40 «Болалар мусиқий клуби».
10.25 «УЙИНҚАРО КИШИЛАР». Бадиий фильм. 1-фильм. 2-серия.
11.30 ТСН.
11.45 «ЖАҲОН БОЗОРИНИНГ КАЛИТИ».
12.15 «ОНАМ, ДАДАМ ВА МЕН».

* * *

14.30 ТСН.
14.45 «ИВАН ПАВЛОВ. ҲАҚИҚАТ ИЗЛАБ». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия — «Реалистлар».
15.50 Концерт.
16.00 «Биржа учувчиси».
16.10 Болалар соати (инглиз тили дарси билан).
17.10 «Ён дафтар».
17.15 «ПЛАНЕТА».
18.00 ТСН.
18.15 «ЙЎЛНИ ҚАЕРГА ОЛИБ БОРИШИНИ АЙТМАЙМАН...». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. Поволжье татарларининг миллий урф-одатлари ва турмуши ҳақида (Саратов).
18.50 МТ экранида биринчи марта. «УЙИНҚАРО КИШИЛАР». Бадиий фильм. 2-фильм.
20.30 Информацион программа.
21.10 «ЭСКИ ТАНИШЛАРНИНГ ОИЛАВИЙ ХРОНИКАСИ». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. «Илья». 1 ва 2-фильмлар.
22.50 «КИНОПАНОРАМА».
00.05 Епископ Василий Родзянко билан суҳбатлар. 2-кўрсатув.
00.30 МТ экранида биринчи марта. «УЙИНҚАРО КИШИЛАР». Бадиий фильм. 2-фильм.
02.05 Балет артистларининг концерти.

Муҳаррир
Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»
(«Сельская правда»)
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими— 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 33-54-33. 32-56-36, Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Безатиш бўлими—32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. 700.000 Тошкент шаҳри. Ленинград кўчаси, 32. Нашр кўрсаткичи— 64.602, 68.753 нусхада чоп этилади. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 23.15.